

Lakewood Daf Yomi

PRESENTED BY SRULY BORNSTEIN

לע״ן

ברוך דוב ז״ל בן יבלחט״א משה חיים ווידרא נ״י
הרב שמעון דוד בן ר' יעקב יוסף איידער זצ״ל

מראה מקומות רשפי אש

לע״ן מרים שיינדל בת יצחק״א אפרים שמעון סינאוויץ

דִּינְיָאֵל וְחִבְרוֹהֵי עַם
וְרָחָה לָכֶם יִרְאִי שְׁמִי
יִים וְאַתָּה לֹא תִלְוֶה:
אֲפָקִי יָם יִגְלִי מִסְדּוֹת
שְׁעֵי בַּיָּם

הדפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 16

אסיק

תרין אמר רב עבדי נמי הכי אפרינהו ניהליה. ואי לא אסיק אלף חד לא היה אוסר שהרי ראה שלא היה שם עורב והא לא היה (ג) לנחש שמה שלו נאכד נמים והוה אחר אלף השתא דאסיק תרי אסריין אע"פ שרוב טבחי ישראל הוו שם דמיש שמה עורב הציא מרובא דעלמא והיינו דקאמר דאסורא שכח טפי כלומר נמקומות הרחוקים שיכולים עורבין להציא משם ולקמן דשרי רב כהנא כדזי וכוליתא דמייתו עורבין ושדו משום דהיתרא שכיחא (ג) התם ככל מקומות שסביב שהיו עורבין יכולים להציא משם היו רוב טבחי ישראל: לא ע"ם רב עיניה מיניה. לא היה יכול לדקדק מכאן דסבר רב דנשר שנתעלם מן העין אסור דללמא רוב טבחי עובדי כוכבים היו שם:

כאליעזר

עבד אברהם. *ואם תאמר אליעזר היאך יתחש למ"ד צפ" ארבעה מיתות (סנהדרין דף נז:): כל האמור צפרשת מכשף בן נח מזהר עליו וי"ל (ד) דההוא תנא סבר שלא נתן לה האמורים עד שהגידה לו ויקח האיש נוס זהב וגו' והדר כתיב ויאמר נתן מי את און מוקדם ומאוחר נמורה וכן מוכח כשספר דכתיב *ואשאל אותה ואומר נתן מי את: וכיונתן בן שאול. וא"ת היאך יתחש ויש לומר דלורז את נערו אמר כן ונלאו הכי נמי היה עולה:

תריסר

גמלי. ור"ת גריס גמלי כלומר תריסר גילין כחוצין שאלות: בחרוזים הרי זה סימן. משמע דאין דרך לחרוז צפר וא"ת דנחוספחא [צ"מ פ"ב] קמי מלא חרוזין של דגים ושל צפר הרי אלו שלו ויש לומר דהכא סמכין דצפר מועט:

שדר ליה ^(ז) תליסר גמלי ספקי טריפתא אמר ליה רב בבבל איחיל איחזייה א"ל לינוקא פסוק לי פסוקא אמר ליה ^(ח) ושמואל מת אמר ש"מ נח נפשיה דשמואל ולא היא לא שכיב שמואל אלא כי היכי דלא ליטרח רבי יוחנן תניא רבי שמעון בן אלעזר אומר ^(י) בית תינוק ואשה אף על פי שאין נחש יש סימן אמר ר' אלעזר והוא דאיתחזק תלתא זימני דכתיב ^(יב) יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו בעא מיניה רב הונא מרב בחרוזין מהו א"ל אל תהי שומה רב נחמן מנהרדעא איקלע לגבי רב כהנא לפום נהרא במעלי יומא דכפורי אתו עורבי שדו כבדי וכו' ויתא אמר ליה שקול ואכול האידנא דהיתרא שכיח טפי רב חייה בר אבין איתבר ליה כרכשא (בי דינא ^(יג)) אתא לקמיה דרב הונא אמר ליה אית לך סימנא בגויה א"ל לא 'אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול רב חנינא חזא רב אבהו איתבר ליה קיבורא דתכלתא אתא לקמיה דרב חסדא אמר ליה אית לך סימנא בגויה אמר ליה לא אית לך טביעות עינא בגויה אמר ליה אין אם כן זיל שקול אמר רבא מרישא ^(יד) הוה אמינא סימנא עדיף מטביעות עינא דהא מהדרין אבידתא בסימנא ולא

מן העין: א"ל תהי שומה בחרוזים. צאלה זו דודאי זה סימן לשון מורי לישנא אחרינא אל תהי שומה דנחמין הרי זה סימן: איבא דאמרי. לאו צעיל הוא אלף שמעתא אחת אמר רב הונא כו': שדו. היו משליכין: האידנא דהיתרא שכיח טפי. דהיום רוב שוחטים ישראלים הם ולספק טרפה לא חיישין דרוב צהמות אינן טרפות: ברבשא. טבחיא: רב הונא ס"ל כרז רביה דאסר דהעלמה ולא קי"ל כוותיה צהא אלף אמתינן סמכין נמלא בגבולים ^(ט) מלא צה צפר ^(י) ואע"ג דשנייה ^(יב) צעמד ורואה ^(יג) שניי דחיקי ניהו וכי קי"ל ^(יד) הלכתא כרז צאסורי גבי פלוגתא דשמואל הוא דלמרינן אלף גבי מתנינן לא ורז כהנא הא קל חזין דא"ל שקול אכול: קיבורא. לימניש"ל: תכלתא. כרץ להכירה שלא תתחלף בקלא אינן: דהא מהדרין אבידתא. לכל אדם צמימין ולא מהדרין אבידתא בסימנא ולא

ברתאי או בית: [ד] צ"ל ביני דני, וכן איתא ברי"ף והרא"ש, פי' בין החביות [גליון] וכו' בכת"י וברש"ל: [ט] צ"ל מריש [גליון] וכו' בדפוס: [י] בכת"י כשמיירתבם: [י] בע"י דפוס: לבני בית: [ט] בכת"י שאמר אם תשקין: [ט] צ"ל אם יאמרו עליו ועליו [גליון] וכו' בע"י: [י] ברש"י שבע"י תליסר (רש"י) וכו' בקצת דפוס וכת"י, ועיין רש"י שבת קט ע"א ד"ה תריסר: [ט] צ"ל אין (בא"מ, וכו' בדפוס): [י] חביות "בעומד ורואה" יש למחוק, וכן ברא"ש ליתא (רש"י, עיי"ש): [ט] כן הגי' בגמ' כת"י: [י] צ"ל ביה כגי' גמ' כת"י (עפ"י דק"ס): [ט] "מהו" מיותר:

מחזור. מחללו ומדחתו נמים: ס"תא. סל: עבדי נמי הכי. וכי דרך הוא כן שהמאכז חפץ אחד מוצא שנים כלומר אחריהם הוו נמי התם צרישא: דהיתרא לא שביחי. צתמיה האי נמי דהיתרא קאי דאמרי לאו צפירוש איתמר מאי צין פירושא לכללא והא שפיר שמעינן מינה דכיון שנתעלם אסור מדאסר לראש הנמאל: ומשני איכא צינייהו דליכא למיסמך אמילתא כולי האי דאיכא למימר כרוב טבחי ישראל מודה דמותר והכא משום דפרוותא דעובדי כוכבים הוא. נמל פור"ט ושכיחי דאסורא טפי: א"ל רב הובי אבי' בשרא. הואיל וזהעלמה אסר ליה: ומשני בשעתיה. מיד כשנשחט: אתלת קרנא. לכל חמיה ג' קרנות ומשום סימן (ה) שלא יגנו מננה אנשי ציתו: חזא מברא. מעצרת הנהר שהיתה צהא מעצר השני לעצר זה: אמר מברא אתי לאפאי יומא טבא ג'ו. סימן טוב הוא לעוברי דרכים כשהמעצרת צהא לקראתן מאליה קודם שזימנוה יום טוב להם צית אופסחים צאותה לילה כשיליו: אודיק בבועא דדשא. האן דרך סדק שצלת: איבו השתא. כלומר אם צשמירתכס ^(א) השתא: ספיתו דהו איסורא לבני בתי ^(ב). שהעלמתם עיניכם: דנחיש. אמעצרא דאתא לאפיה דאמר יומא טבא לגו: ב"ל נחש שאינו. סומך עליו ממש כאליעזר עבד אברהם שאל ^(ג) תשקין אדצר צה ואם לאו לא אדצר צה: וכיונתן בן שאול. אם יאמרו אלינו עליו ^(ד) ועליו ^(ה): בעודת הרשות. צת ת"ס לע"ה צאלו עורבין (פסחים מט.): בדיק במברא. אם מוזמנת לו חזיל ואם צקושי מוצאה לא חזיל: לינוקא. דשיל ליה פסוק לי פסוק: כו' צה שני. דהוה רב קיים צצנל כי הוה כחז ר' יוחנן מארץ ישראל שאלה או משוצה היה כוח צאגרתו לקדם רציו שצצנל: אמר. שמואל: לא ידע ^(א) מידי דרביה אנא. לא אוכל לחפש דבר שאהיה אני צקי צו והוא לא שגאו ואהיה רצו: דריפר ^(ב) גמלי. לאו דווקא: ספקי טריפתא. מיני ספק טרפות ואני שמעתי הך ספקי עופות טמאים דאלו טריפות (לעיל דף קס:): בית תינוק ואשה. צה צית או נולד לו צן או נשא אשה: אע"פ שאין נחש. שאסור לנחש ולסמוך על הנחש: יש סימן. סימנא דעלמא הו מיחא דאי מאלת צסחורה ראשונה אחר שצנה צית או שולד המינוק או שנשא אשה סימן הוא שהולך ומצליח ואי לא אל ירגיל לצאת יותר מדאי שיש לחוש שלא יצליח: תכלתא זימני. הצליח או לא הצליח: יוסף איננו ושמעון איננו. הרי שמים אם את צמימין תקחו מיד עלי היו כוללה ואין ^(ג) לך צרה שאינה עוצרת עלי: בחרוזין מהו. נתן צפר בחרוזין רישט"ש ונחעלם

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

מחלל רישא. כלומר רחוק במים ראש של בהמה: אייתי סילתא. כלומר חתיכה של עין הורשטו לחור המים והביא שני ראשים: אמר רב עבדי כי האי גזונא ^(א). כלומר איכא לאשתרתיי כי האי גזונא: ואי מכללא מאי. כלומר אפי' לא אמר בפירוש אלא מאותו מעשה דאמר מצין למגמר מיניה דבשר כיון שנתעלם מן העין אסור: פרוותא דעובדי כוכבים הוה. כלומר מאותו מעשה לא מצין למגמר דפרוותא דעובדי כוכבים הוה: ואלא רב הובי אכיל בשר. כלומר כיון דקאמר בשר כיון שנתעלם אסור היכי אכיל בשרא: איבעית חימא בציירא וחתומא. כלומר שצורה וחתום ומאותו בשר הוא אוכל: יומא טבא לגו. כלומר סימן טוב שהספינה באה לקראתנו: הוה ב"ל בועא. סדק כלומר בפתח דהוה יכול למחיל בבית: א"ל קא ספית איסורא לבני בית כו'. כלומר אי לאו דחזאי דרך בינוא ולא איעלמי עינא מינה מחיותא: ספית איסורא לבני בית. דרב חנן בר רבא חתניה הוה והיא הוה ברתיה: אלא משום דנחיש. במברא דאמר מעברא דאחי לאפאי יומא טבא לגו ובשביל שניחש לא רצה לאכול מאותו בשר: וכי יהונתן בן שאול כו'. שפציו ביהונתן בן שאול שניחש בפלשתים והיה אם יאמרו לנו עלו אלינו נעלה אליהם כו' ואם יאמרו לנו נעלה אליהם לא נעלה אליהם שדאי הן ינצחו: בדיק במברא. כדאמרין אי מברא אתי לאפיה הולך ומצליח ואי לא לא אויל: שמואל בדיק בסיפרא. אם חזר בפסוק טוב לאו: בדיק בינוקא. כלומר הולך לתינוקות של בית רבן בשעה שמחזיק בדרך ושואל לו הפסוק שבוואתה שעה לומר אם טוב הולך ואם לאו אינו הולך: בית תינוק ואשה. כלומר כשמחזק ביתו אם יאירע לו טוב ג' פעמים ודאי במול טוב חינכו. וכן שולד לו תינוק וכן שנשא אשה אם יאירע לו בתחלה ג"פ אם טוב ואם רע דאי כשם שאירע לו ג"פ מתחלה כן יאירע לו תדיר

[א] דנקות יב וס"ג, [ב] [ע"י חוס' צ"מ כג: ע"ד שם כד: ד"ה חלף] ד"ה מחרוזות וחוספות ע"ד שם כד: ד"ה חלף] [ג] צ"מ כג: מלה חת, [ד] [ע"י חוס' צ"מ כג: ע"ד שם כד: ד"ה חלף] ד"ה חלף וצ"ל שנת [ה] [ע"י חוס' צ"מ כג: ע"ד שם כד: ד"ה חלף] ד"ה חלף וצ"ל שנת [ו] [ע"י חוס' צ"מ כג: ע"ד שם כד:

עין משפט
גר מצוה

לְהִי מְרוּצָה (צ"ק דף פ':
לֹא אֵין מְטִיבִין לוֹ אִיכָא
נַפְשָׁה שִׁחְזִירוּהוּ לְגִדּוּלְתּוֹ
יִצְחָק לוֹ: **חֶלֶק** בְּכוֹר

כדנפיקא לן דיש נחלין (לקמן דף קכד)
ומדכתיב פי שנים מקיש חלק בצורה
לחלק פשוט: **אמיצרא** דבי נשי.
ואת דגרס בחר הכי אמרי אשוחא א"כ
די נשיה היינו חמיו ולא היו לחמיו
בנים כי אם ננות. ואית דגרס^ר
אמרי אחי א"כ די נשיה היינו
אביו [ויש חוס' שנת כג: ד"ה דפ' שא:]

[illegible]

הבעל (3) שכולל נזר שצמיח
ממחצבת משאר שדות ובתחומי
הרעמח אחרי גדר לא שייך לנזמר
הממליקין מיון נזר להשקות וכן
ממחצבת וזו יזר מן וזו נראה דאם
השקות אלאם שרץ להשקות ממחצבת אחת
המחצבת עצמה יזר שחתה לזקא
כצבשדיפון פתח אינה לזקא ופר"ח
הממליקין נכבש דבר ממיון לא יזר לך
זכות שיש לנו בזה"ו או אם לא דמיים
ולקח ממנו מן ממיון שחיו עשירים
אז"ל היו מוכרים קרקעו עשירים אלא
בדמים וזכרנו ורעמח אחרי
נגדר לא קאי אעצומה דהואו בדרא

מאי קושייה. מאי ראייה דמייתית דילמא תרווייהו הני גברי דברכייה בני חדא מולא ניהו משום הכי אמר האי כגון האי אע"י ולא שמיעא ליה ולא נביאות הוא: (ה) אלא דלא תדע. דהכי איכא למימר

יחד מולא יניחו שהרי
מיה וכיון דאמר טעמא
עלמא אלא סברת הלכ
שה מקסי: בריה תקא.
בס: דמלך. ¹⁸ השתא
שעתיד ¹⁹ להיות ראש
יו: שביומי התיב.
ת מותס שמו טביומי:
תא. מול: שדרו וזגא

(א) גמ' ולא טעם
קאמר א"ר יוחנן:
(ב) שם דמליך השתא
נמחא מסכיא: (ג) שם

[illegible]

דנשבוע

א' רש"י ד"ה דמליך
השתא כמתא כו'.
מלת השתא נמשך מ:
ב' בא"ד להיות ראש
הישיבה. כגון הס"ד
ואס"כ מה"ד עכשיו
עכיומי חסידים כל"ל [אצל
באמת אל"ף להגיה י"ג
גמרא בביתא דב"ס וכן
היה גירסת רש"י]:

(א) וְאִשׁ נָכוֹב יִלְכֹּב
וְעִיר פְּרָא אָדָם יִזְלֹד:
[אִיִּם יֵא, יֵב]

(ב) נָכוֹב לָחַת תַּעֲשֶׂה
אֹתוֹ כְּאִשׁ הָרָאָה
אֲתָךְ בְּהַר בֵּן יַעֲשׂוּ:
[שְׁמַת כו, ח]

(ג) כי מה טובו ומה יפיו
דגן בחרים ותירוש
יעובב בתלות:
[והנה ע"י]

ד) וְהָיָה הַכְּבוֹד אֲשֶׁר
תִּלְד יָקוֹם עַל שֵׁם אָחִיו
הַקָּטָן וְלֹא יִפְחַח שְׁמוֹ
מִיִּשְׂרָאֵל: [דברים סה, ו]

[נרפס בסוף המסכת]

[illegible]

יישגז לפ"ה:

דרכנו לאברהם
האמיתי ביד
להמליך את
הדסה והשעה
הפרעין לו
השעה לא ימנה
כשהוא מלוך
מנה לצוות
שלמה: יונבב
כחולות עוש
הצץ בבור וה
השכור וטול
ואחד משו פ
מזלד ו אלז
והי הן כחמ
המינע את א
לנחלה וטול
אמרי ליה הו
לא יבד לו (ו
אלז ו אלז
"הבבור א
דמזה גדול
לאליהו והי
עליה וגו' ו
יבד עליה
שהימה צמ
לאליהו": ד
קנה קרקע
נשא ארמ
ע" מרת שר
אבור אדי מ
היא משומע
היו מעלות
צדה (n) צ
מחברת
אשרת אתרי
האז לו שמי
לכל אחת י
זה קנה שדה
ורוא שיון א
בנו לו כפי
האז לו שמי
סודי והא
לייב כשהנח
מחמט לפעמ
יבד ואומר לו
מדת סדוס
דמי: דתי
על גרר ו
אל אחת: ב
דאחד גרר ניי
לי שיה קר שמי
מחמט קר ארסן

וְיוֹן מַעֲלִיָּקָן נָמִי אֵינוֹ מַחֲ

[illegible]

חלקו משום מעלין ולש

[illegible]

חלוק לעשרים נאמר שי

[illegible]

דאטעס אים האנדל רעה ל

[illegible]

ד"ר צבי מרדכי

[illegible]

הוא: (א) אלא דלא
תדע. דהכי איכא למימר
דנביאות הוא וליכא

לך לשלום ומש"כ בס' נפש חיה שם ובמהדורא שניה במלואים בסה"ס שם מנמוקי יוסף סוף מוע"ק דמאן דלא קפיד לא יחשוש.
אמר מלא צנא דרובשא בזווא ובכלאי לא עסקו באורייתא.
היחס ממציאות דבש בזול לשקידה בתורה מובנת עפ"א במד"ר רות פס' ויאכל בועז שאכל מיני מתיקה שמרגילים הלשון לתורה, ועיין בפתיחתא לאיכה רבתי.

וא"ר יוחנן מעלותיו של הקב"ה, כמאן כר"י כו'. ר' יוחנן לשיטתו ע' תוס' סוכה י"ב א ד"ה בפסולת גורן ויקב כו' כבר מפרש בירושלמי ר' יוחנן אמר עננים למעלה היו, כלומר מן השמים הם באים ואין זה גידולו מן הארץ כו', ובבראשית רבא פי"ג ר"א אין עננים אלא מלמעלה כו'.

י' ע"א. אמר רב נחמן בר יצחק וסימנך עלאי בעי מיהא תתאי לא בעי מיהא. בספרי לחקר שמות וכונייט בתלמוד מחקר ה על סגנונו של רנב"י הבאתי מיבמות כ"א א דאירי שם רב וזעירי ואמר רב נחמן בר יצחק וסימנך דעלאי דרב, כי יסוד סימנא דין הוא מבנה גופם של האומרים ושמותיהם, רב היה בעל קומה עד שנתכנה "אבא אריכא" ע' נדה כ"ב ב, וכן נקרא "רב" וגדול, בעוד שזעירי הוא כינוי על קטנו ע' רש"י בבא מציעא פ"ה א קטיני חריך שקי, וכ"ה בס' האשכול להראב"ד ח"ג הל' שחיטת חולין ע' ט, ובכן הסמין רנב"י דעלאי דרב, וכמו כן הכא נתכנה רב עלאי גבה קומה בעוד ששמואל גוצא הוה ראה נדרים נ' ע"ב נתכנה תתאה, וראה שם הערה יא—יב.

ע"ב. תוד"ה ואין ביניהם ד"ת כו' ויש מדרש שהם היו מדרבנים דברים בטלים כו'. כמה מפליאים דברים הללו, וההיפוך מבואר בירושלמי ברכות פ"ה ה"א אף אליהו לא נפטר מאלישע אלא מתוך דבר של תורה ויהי המה הולכים הלך ודבר (מ"ב ב) במה היו עוסקין ראב"ז אמר בקריאת שמע היו עוסקין הך מה דאמר ודברת במ, ריב"פ אמר בבריאת עולם היו עוסקין הך מה דאמר בדבר ה' שמים געשו, ר' יודן בריה דר' אייבו אמר בנחמות ירושלים היו עוסקין כד"א דברו על לב ירושלם, ורבנן אמרין במרכבה היו עוסקין הך מד"א והנה רכב אש וסוסי אש וגו'.

י"א ע"א. רש"י ד"ה חשוכי בנים כו' שלא קיימו פו"ר, יעוין בס' דרך פקודיך מ"ע א' חלק הדיבור אות י"ד שכתב ונראה לי דלאו דוקא חשוכי בנים לגמרי אלא באם אין לו עדיין בן ובת שלא קיים המצוה כו', ולא העיר ע"ד רש"י אלו, וע' בב"י לטור או"ח סי' תקע"ד בשם הרא"מ ובט"ו שם סק"ב.

נשמתו של אדם היא מעידה עליו כו', ע' שערי זהר לבראשית רבה פי"ד קונטרס נר"ן הערה י"ג.

ע"ב. תוד"ה כאלו קדוש, הקב"ה, פי' והא אמר לעיל שנקרא קדוש וכו'. במהרש"א השתא לפירושם פריך שפיר מר"א אדר"א דהכא אמר כאלו קדוש שרוי כו' ולעיל קאמר שנקרא קדוש, אבל לפרש"י לא ידעין לכון מאי פריך מר"א אדר"א הקפר דהא ר"א סתמא קאמר נמי לעיל דאיקרי קדוש וצ"ע, וע' בהגהות קרני ראם שכ' לא אבין הקושיא כו', וגם בהגהות הגרש"ש כ' אי אפשר להולמו, ובספרי תולדות מרן המהרש"א שערתי בילדותי כתבתי: לדעתי ברור כי גירסא אחרת היתה פה לפני רבינו ואחרי שאינה לפנינו מוכרחים אנו לעמוד על הווייתה ביחד גם על אמתותה מדקדוקים אחדים שנדקדק בדברי רש"י כפי שהם לפנינו אשר על ידם נזכח בהכרחת אמתת גירסא אחרת, והם, בראש וראשון כי כל דברי רש"י בד"ה כאלו קדוש הם בלתי מדוקדקים כי שנה ושילש דבריו מה שאין זה סגנון רבינו (ולו גם יהי שלא מעטו של רבינו הגדול רש"י יצאה בכל זאת הן היא בוודאי מאחד מגדולי הקדמונים אשר גם הוא לא השתמש בשפת יתר), שנית לפנינו מסיים רש"י בעצמו "ורמזא בעלמא היא" ובד"ה דמצי לצעורי כו' משבחו הקב"ה כו' אבל מי שאינו יכול להתענות מיקרי חוטא כו' עיי"ש באריכות.

אין ת"ה רשאי לישב בתענית מפני שממקט במלאכת שמים. ע' ס' חסידים סי' תקכ"ז אדם שצריכים לו רבים אין רשאי

ק"ג סע"א מספרי לשון הרע דכתיב לא יגורך רע וברש"י היינו מספרי לשון הרע דכתיב בתריה תאבד דוברי כזב וכו', ובבבא בתרא קס"ד סע"ב חזוה ביה רבי בישות, א"ל לאו אנא כתבתיה ר' יהודה חייטא כתביה, א"ל כלך מלשון הרע וכו' עיי"ש.

למה נמשלו דברי תורה וכו'. ע' דברים רבה פ"ז ג, בחמשה דברים נמשלה תורה וכו' ובשערי זהר שם.

מאי דכתיב ברזל ככרזל יחד כו'. אם שהברזל מתחדד גם כשמשחיזין אותו באבן הנה אין תועלת רק להברזל אבל האבן נפחת, לזאת נקטו ברזל בברזל ששניהם מקבלים תועלת.

תוד"ה אף דברי תורה כו' אמרו ליה לשמואל והא מר איסטרוולוגוס, א"ל תיתי לי דלא מעיינין בהו אלא בעידן דנפקא למיא וכו'. ע' תשובות גאוני מורח ומערב סי' ל"ו, מורה נבוכים ח"ג פנ"א תשים מחשבתך במילי דעלמא כו' בעת היותך במרחץ וכו', וע' ס' חסידים סי' תקמ"ו ובמקור חסד שם.

ע"ב. מה שלשה משקים הללו אין נפסלין אלא בהיסח הדעת, ר"ל כשהניחם גלוי ע' תרומות פ"ח מ"ד.

אין הגשמים נעצרים אלא בשביל מספרי לה"ר שנאמר (משלי כ"ה) רוח צפון תחולל גשם וכו'. ברש"י: תחולל, תבטל, כמו ולא יחל דברו כו', ויעוין תוס' קדושין י"ב רע"ב ד"ה הא איכא כו' דרוח צפונית מונעת את הגשמים, וברש"י ב"ב בתרא קמ"ז א ד"ה ורוח צפונית מנשבת שמפזרת את העבים כו', ומבואר בספרי האזינו רמ"א רוח צפונית עושה את הרקיע נקי כוהב, וכב"ב כ"ה סע"א שמזלת את הזהב, וברש"י ברכות נ"ט א כי אתא מטרא כולי לילה ובצפרא אתא אסתנא ומגלי' להו לשמיא, אמנם בפירוש רש"י לנז"כ במקום פסוק זה כמשלי שם כתב: תחולל גשם, תוליד ותביא את הגשם.

רב נחמן בר יצחק אמר מותר לשנאותו וכו', יעוין בפסחים ק"ג ב דרנב"י אומר מצוה לשנאותו וי"ל.

ח' ע"א. רש"י ד"ה ארי דורס ואוכל מיד ואינו מתירא, ע' רש"י בבא קמא ט"ז רע"ב ד"ה דרס ואכל שפירש דרס שלא הרגה אלא מחיים אכלה.

כאן ביחיד כאן בצבור, ע' שערי זהר ברכות ח' רע"א אימתי עת רצון בשעה שהצבור מתפללין כו'.

רש"י ד"ה שנאמר אמת מארץ תצמח, צדקה אין כתיב כאן אלא צדק במשמע דין — עמש"כ בס' מרגליות הים סנהדרין צ"ב ב אות ד באריכות.

ע"ב, ואר"י שמש בשבת צדקה לעניים שנאמר וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא, ויעוין בזהר יתרו פ"ח ב, שבת ש מא דקוב"ה" ושפיר דרשו "יראי שמי" שומרי שבת.

תוד"ה אלא בדבר הסמוי מן העין וכו' ומה שמתרבה בשביל הברכה אית להו רשות למשקל בסמוי דהיינו מן ההפקר שאין לשום אדם זכות בו כו' — לכאורה תקנה לו חצירו, אמנם בחצר שאינה משתמרת אפילו כשבעלה בתוכה צריך לומר תקנה לי חצירי עיין רמב"ם הל' גזילה פט"ז ה"ד.

ט' ע"א. תוד"ה עשר תעשר, מספרי, אין לי אלא זרעך, רבית ופרקמטיא וכל שאר רווחים מנין ת"ל כו', ע' מקור חסד לס' חסידים קמ"ד אות ב—ה, וראה בט"ו יו"ד סי' של"א ס"ק ל"ב שהביא מו"ח ז"ל (הב"ח) כתב שהמעשר של ממון שלנו אין בו חיוב לא מן התורה ולא מדרבנן, ותמהתי כו'.

אשכחיה ר' יוחנן לינוקא דריש לקיש אמר ליה אימא לי פסוקך כו'. ע' חולין צ"ה ב דר' יוחנן בדיק בינוקא, כולוהו שני דרב כו' א"ל לינוקא פסוק לי פסוקך כו', ור' יוחנן הוא דאמר מיום שחרב ביהמ"ק ניטלה נבואה מן הנביאים וניתנה לשוטים ולתינוקות כו' בבא בתרא י"ב רע"ב, וראה ברכות נ"ה סע"ב דא"ר יוחנן השכים ונפל לו פסוק לתוך פיו הרי זו נבואה קטנה.

ע"ב. כי הו' מיפטרי מיניה אמר להו ליזלו רבנן בשלמא, ע' מג"א או"ח סי' ק"י סע' ד אל יאמר אדם לחבירו לך בשלום אלא

הדפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 166

ממש לא יזכו להלל יי' והם יורדים לבאר שחת ואנחנו נכרך יי' בגלות וגם מעתה ועד עולם:

דלותי ולי יהושיע. אין דל חלא חולה כמשלח'ל [מדרס מ']. על פסוק משכיל אל דל, לכן דלותי

ולי יהושיע ר"ת דוי כמו [תהלי מ"א] על ערס דוי ורדע כי הסיפך מדוי יורד הסועד החולה יורד בשם הוי' (*).

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. זהו בלי ספק כי לה' ראוי להודות על טובו וחסדו, אמנם

יאמר נא ישראל כי לעולם חסדו שישראל יתאמרו ויתפארו כי החסד מהם הוא כי חלולי הם תמו חיי חסדי הכורא.

וכן בני אהרן הם יכולים להתפאר שכל קיומם של ישראל על ידיהם ויראי ה' יתפארו כמו כן כהלל וסכל אחת.

ע"ד נמוגי ארץ וכל יושביה אנכי תכנתי עמודיה סלה [תהלים ע"ה ורש"י שם] וע"ד [יומא ל"ח:] כשכיל לדין אחד נכרא העולם:

זה היום עשה ה' ר"ל הקב"ה ית"ש עשה כהיום הזה שמאיר מלך אחד ובאותו רגע מאפיל מלך

אחר ה"י ימיך ה' נאדרי ככה ימיך ה' תרעץ או"י. וכן י"ל והפס' לך שם כהיום הזה:

אנא ה' הישיעה נא. ר"ל הוי' ית"ש יתאחד עם הישועה היינו אדני ית"ש כידוע שנקרא ישועה—

והנה הוי' ישועה נמטריא ז"ת שממנו שמן הטוב יורד על נשמת חלקים שהיא נר חלקים והוא הושיעה נא ר"ת נר חלקים:

דלותי דפקת וכו'. כי מה שמקריני חגיגה קודם לפסח והוא מן הסתם פר כדכתיב [ראה] בקר

ולאן, כי הפסח שהוא החיים לפסחה על בתי דיי לרץ בתחלה לסלק אש הדין לכן מקריב פיר שהוא מסוגל לזה

לכן פר במילואו פיה ר"ש איתיות שריפה, לסלק כח הדינים ואח"כ יאכל פסח להוי' רחמים, וכן קודם מלה

שהוא כנסיה לשם שמים מליה נמטרי קה"ל יבער תחלה החמץ נמטרי חליק. ולכן טוב ליתן לדיקה מהמלות או מהקמח

לכבות במי הדיקה הדינים לכן מליה דין נמטרי לדיקה ולכן חלשים ציטנו על פתח האהל כחם היום שמרמו

במדרש [עב"ר שם] שהי' יושב אז לבדר לבניו מלכות ולא חוס' לוהט היום הבא נתן לדיקה והסעיד נולדים

עונות מלות ורץ אל הכקר זכר לשור שמקריבים ג"כ בפסח לכבות הדינים ולהגדיל החסד והוא פירוש של הפייט הזה וק"ל:

ולא יתן המשחית לכא וגו' ואתם לא תאלו וגו' [שמות י"ב כ"ג]. פירש"י ל"ע שכי לילה רשות

למחבלים ערמבין ורש"י. ויראה כי להיות לילה רשות להם והם אינם מבחינים אדרבא מתגרים בת"ת יותר

לכן אל יא אדם יחדי כלילה, אמנם בשעת הדבר בתחלתו הם נבחים ר"ל אזי נהפוך הוא, וה"ל ה"א שילאו לחץ

להשמר מהמשחית שהוא נבחים להכות בכורי מלרים קמ"ל כי זה יהי' חסרון אמונה שהרי ה' בעלמו הוא המכה

והמשחית הוא בחון כמו בכל לילה קרתי מאוד וק"ל:

האבי"ב. ר"ת הישבעתי איתכם ביות יירושלים ב'לכחות כי זה ראוי להשביע עתה בשעת

יציאה מהגלות [ע"י לעיל בלקוטים לשו"ב] פ' משפטים ד"ה הראשון כי יתן וכו'.

(*) כמ"ש מרן במק"א במאמר אלו"ה: כי הודו של הוי' ית"ש מוספת בל לכל צדיק כל ימי חייתו ככתוב על שם הגאון שהי' שששון אמטריפולי על פסוק כל משכבו הפכת בחליו ע"כ.

והי'

✓ להלן דף ת"ג טור ג'.

אחר (*) וא"כ כדן הוא שיבקעו המים בפניהם. וזהו מלפני אדון ה' אשר חלל הארץ בתחלה מלפני אלוהותו של יעקב ולא לפני אחר וא"כ כדן הוא שיבקעו המים. והי' הטוב יכפר:

ההופכי הלו"ה אג"ס מ"ס ס"ת חותיו מר"ס כי הכאר בזכות מרים [תשנית ע.]. חלמ"ש

למענו מים ס"ת שמיו נמטרי לנור כידוע גם נמטרי משה פס הכולל שחזר הכאר בזכות משה —

ונורה לך שיר חדש על גאולתינו ועל פדות נפשינו. ר"ל אז יהי' שיר חדש ולא שירה [ע"י לעיל

ד"ה לפיכך]. ואמר גאולתינו ופדות נפשינו, כי נפ"ן חלו ישראל [כר"פ נה"כ] ר"ת גאולה פדות נפש:

שפוך וכו'. כי זה אלי ואנוהו שהקב"ה יש לו נוח אלל עמו ונחלתו וגם זה לעומת זה משחית

וחמה ניה שלהם אלל חויה אשר להם, ומ"מ חיוני רע להם כל כך שהם אלל בדירה קבוע ולא בשפיכה עזה, אמנם

בשעה שחטאו ישראל בחורבן בהמ"ק יתן רשות ללאת ממקומו להחריב בהמ"ק בחמה אפו — ומאלו לא חבו חויה

קבלם אל נוח שלהם כאילו הם מכירים את ה' ונתהפכו למינות הרעו מאכזותם כי אשר חלק ה' להם לא חבו

קבל ואת ה' לא ידעו וחורתו לא קבלו ועמו לא חבבו, ע"י ראוי שיפוך עליהם החמה בזעף

בשלה. חבו שפוך חמתך דייקא חמה שלך על אותם אשר לא ידעוך ולא קראו בשמך, כי חמה הנ"ל חלל את יעקב

בשעת חורבן בהמ"ק ומן אז את נוחו של חמה השמו הנוים ולא חבו קבלו ע"כ חשפוך עליהם:

כמוהם יהיו עושיהם וגו' ישראל בטח בה'. ר"ל מקללתם של עמ"י נודע ברכתם של עובדי

ה' כי עמ"י כמוהם יהיו עושיהם חלמים וחרשים וכדומה אמנם ישראל בטח בה' יהי' ג"כ כמוהו כביכול כי

עמידים לדיקים שיקראו בשמו של הקב"ה ועמידים שיאמרו לפניהם קדוש [ג"כ ע"ה:] והקב"ה נחזר גזירה לדיק מבטלה:

יברך את בית אהרן. ישראל נקראו ארץ חפץ [מלאכי ג' י"ב] כי ארץ ר"ת חיל רחל ל"אן,

לדיקים הם חיל איהרונים יראים ליום, רשעים שבהם מכוים רח"ל רשעים ח'טאים ליום, בינונים נקראו לאן

ל"י חרי ישר ע"ד דברי בן תימא:

הקטנים עם הגדולים. ר"ל אותן הקטנים הנמשכים אחר הגדולים ע"ד [ש"ה ח'] ורפי את

גדיותך על משכנות הרועים:

ברוכים אחס לה' עושה שמים וארץ השמים שמים לה' והארץ נתן לבני אדם. ר"ל הקב"ה ברכנו

באופן שיהי' כה בידיו להוסיף כח בפמליא של מעלה ע"י ברכתיו על כל דבר ודבר ונעשה כאלו חנו מקנים

שמים שמים לה' וע"י אחר ברכה הארץ נתן לבני אדם:

ואנחנו נכרך יי'. ר"ל חפשי ישראל בגלות נחשבים כמחטים והעליה משם כחחיה מ"מ ברור לנו

חלמ"ה המלכיות [כ"ב מ"ד] משום כי אלו שסופס למות (*) ע"י לעיל בסוף דרוש לח' טבת תקצ"ט לפי ד"ה ברבה

ובי' מזה, ומזה שהארץ מרן בימי חיפיו אתח"י. ואעתיק פה מ"ש מרן בפי יתרו תקצ"ט לפי ח"ל — וישמע יתרו בהן מרן וגו' י"ל ששמי' זו הכנת הלב ר"ל שהבין שהקב"ה עשה את משה וישראל לאלהים שמש ובמו שחבאר אצלינו באר היטב על פסוק אשר הוצאתי אותם מארץ מצרי להיות להם לאלקי' ע"י. ע"י שנודע לו כי הוציא הוי' את ישראל ממצרים ולא באל שדו שנראה בו לאבות כיא בהוי' ומילא שהם יקראו בשם אלקי' — ודבר זה צריך ביאור רחב נתבאר בדברינו כמה פעמים, עכ"ל שם.

והחשכונות עומא הוא לנבי דידי' רק צמדה"ד מעאס וזה
הי' קסא לכל הכנזאים לדיק ודע לו וק"ל:

בירקו פ' צטלה כסמח שמואל הקטן חלו פנקסו
ומפתיחו על אורכו מפני שלא הי' לו צן אמרו
מלכים ומינים כחרס לנביהם עשירים ומינים עשירים
לנביהם שמואל הקטן נטל מעודות של עולם והלך לו הפי'
כ"ל כך כי צמות חסם זקן אי הי' חרף גדול והניח אמרו
חלמדים כמותו אין הפסד כ"כ הם המלכים שומינים
כחרס לנביהם ועשירים הם צעלי קירי עתיר ככסין מרי
חיי ממינים עשירים לנביהם אמנם שמואל הקטן שמת ולא
העמיד עדיין חלמדים והי' עתיר ככסין וגם צעל שכל
ומדע ואלו הי' עוד פותח פניו חכמה היינו זוכים לשאול
מענו ועכשיו נטל שלו והלך לו והוא פנקסו היא חורו
שכבר חקוקה על לוח לבו שלמדו ומצותיו ומפתיחו היא
שכלו שהי' פותח צו פניו חכמתו וצוקע אורו ומאיר עולם
משלו וק"ל:

ולקחו לנמא מעפר קריפת החטאת ר"ח שלמה מים
חיים אל כלי ר"ח אחסם לנמא שהע"ה אמר
אחכמה והיא רחוקה ממני ואמר זה על פרה אדומה
כידוע:

ביום הג' וציוס הז' יטהר ואם לא יחטא ציוס הג'
וציוס הז' לא יטהר איכנו תנאי כפול אלל נמא לן
מי שחטא חטאת ילדוהו עד שעברו רוב שנותיו שחטא
יום הג' ר"ל שנות שלשים שלו שכמעט עברו רוב שנותיו ולא
חטא אז ציוס הז' יטהר שוב צוודאי לא יחטא והיינו יום הז'
שנות שבעים שלו ואמנם אם לא יחטא ציוס הג' מ"ו עדיין
יש לו זמן לשוב אך אם גם ציוס הז' לא יחטא אז לא
יטהר כי מה מחוד קטעו אלל זולת זה לא ידע ממנו נדח
ועל הראשונים אמרו אשרי ילדותיו שלא צייסה זקנתיו
ועל האחרונים אשרי זקנתיו שכפרה על ילדותיו:

***ורא** הי' מים לעדה ויקהלו וגו' וירצ העם עם משה וגו'
צמדש יש שאתן אמר למשה חזי ישראל קדושים
וצאין להספיד אמר משה אין קהלה זו לספור אלל להריב
ויש לפרש דהרי מיתח מרים לא כאמר טעם צחורה ולא
זכתה לכנס בארץ וקצרו ישראל שזה הי' ע"י צחורה כחמעט
ע"י שהצאר ~~צחורה~~ הי' מ' שנה לך' דצוא כעין
שמלינו צאצ"י וצא ללצ"י הי' שחילת שלום כל ע"ש
ולצא רק צעיר"כ וחלשה דחחא דצא ואמרו לו
דיך שמגת אכולא ככא וה"כ איכ"ל דהי' הי' בוונת
ישראל שצאו על דבר המים היינו לספור על מרים שע"י
כחמעט זכותה ומחה צח"ל שצא אהרן שופכי זה לעקן
למה העליתו ומלרים:

בגמרא הענית ד"ד ע"א מקשה על הקרא דואכחד שלשת
הנועים צירחאחד ופריך וכי צירח אחד נמא ומפני
דכפאחש

מלוח שכלית היא מוסר אציק שא"ל לקיים העולם
זולתיהם הם גזל ועריות ומפני מדינות הרי הוא כאלו מה
ועבר ובעל וצחייו קרי מ"ה צמ"ס ומפני צמ"ס אך
לדיק אינו מה צמ"ס רק לעיניו מה שומינים אוחו אל
קצר ומעט עולה לעולם שכולו טוב ולמה יעמא וכחצו
מ"ה כיון שאינו יכול לעשות עוד מע"ע מתלצשים צו
הקליפות ואין להאריך צידוע והו' פ' או צקצר נמי מעמא
ומקשה צקצר אשר איך אלקים למה יעמא ומפני היסופר
צקצר חסד:

לשון חסד

אנב אפרס הפסוקים הנ"ל צהלים פ"ח הלוחים חשעה
פלא אם רפאים יקומו יודוך קלה פי' הרי הקצ"ה
עושה הכל לנענו סיבחו הצדוקים ויכירוהו ויהי' להם
לפלא והנה הרשעים צביהם מוכרים ומודים לו יפה
חיבת ואמר וכי לוחים חשעה צזה פלא אם הרפאים
יקומו צביהם ויודוך צחמ"י מה מפני זה לוחים היסופר
צקצר חסד שנושה עם הלדיקים שם או אמונתך שם
הרשעים צאצוק צטלחא אם היו חזרין לעו"ל לקפר
לכו כל הקורות הי' צזה קדוש שמו הגדול אך היודע צחשך
פלאך הוא העו"ל עמלא דחשוכא היודע פה מכל הפלאים
שום דבר ואני צקצר קטנתי אלך הי' לך לענות אותי
והי' שמו מתקדש צנוה"ל ולמה חסדתי פניך ממני עני
אני וגוע מנוער אולי יאמר שלא יחסיר פניו ממנו אעפ"י
שלא יראני האדם ומי מ"ה עני וגוע מנוער וחשוב כמה
ועוד אחז"ל צזכות ויחסר משה פניו זכה לחמונה הי' יציע
ע"כ אחי נמי נשאתי אימך אפונה עלי עברו חרוביך
ציעותיך למחוחי פי' אעפ"י שעברו חרוביך עלי חמיד
מ"ה אחי מפחד ובעותיך למחוחי היפך הטבע דמלחא
תכלל לא צעיתא ואתה נחת מוכך צלצבי ודף אותי קול
עלם דף סבירי כמים כל היום הקיפו עלי יחד פי'
שהלכות עברו כולם עלי כטבע המים שומינים הגבור
ויורדים לנמון וא"כ הי' להם לחפוק טבע המים שחולפים
ועוזרים אמנם הם הקיפו עלי יחד שהראשונות צלו הכה
הנם ואחרונים מחמדשות עליהם והראשונות עדיין לא
עברו כלצו כמו כד עיין מ"ש צחידושי למס' צ"צ גבי מה
דאמר צן קירא כל ימי עני רעים ממער גבים לגבו וכו':

אחז"ל צמ"י יומא לכן אמר שלמה ע"ה אחכמה והיא
רחוקה ממני דקיי"ל הזה על הממא עסור על
הטורח עמא וקשה הא צלל"ה נמי היא מממא כל העוסקים
צה ומטהרת עמאים וי"ל כי פרה אדומה מדת הדין הקשה
שא"ל לעולם לעמוד צו ומנונו שוכה יניקת העמאים לכל
העוסקים צו עד שיחערצ דין צחשך צמים חיים ואז מטהר
אמנם הלדיקים הגדולים לא יתכחו צחשכונות הנ"ל אלל
צמדה"ד צעלמו משה איך אלקים לכן הזה על הטורח

דכשמועה מרים זל הצאר בזכות אהרן וכשנחלק אהרן זל הצאר והענן בזכות משה וכשמה נחלק הכל ובאילו מחו אז כולם ויש ליישב קשיית הש"ס דהרי ע"י מי מריצה מה משה ואהרן ומי מריצה נכהצצה ע"י מיחת מרים וא"כ שפיר קרא הכתוב מיחתם צינח אחד :

לא מקום זרע וגפן ותאכזה ורמון ומים אין לשתות לפח"ש במדרש וב' מורי בהשלחה ע"י אצילות של מרים לא למדו חורה עם ישראל והלכו צלל מים הכה שלימות איברי הגוף אין זה פסולה כ"ל העוקץ כמו תאכזה היינו הערלה הקר הערלה ויהי' תמים ובמדבר לא נמולו צניהם א"כ אין הגוף שלם היינו אין מקום זרע ותאכזה ושליומות פסכל נמשל ל"ן וכחצי לא כחל לכס לצ לדעת עד היום הזה וכמלא לא ה' עדיין להם גפן ושליומות מעשי המלות הוא רמון מלא מלות כרמון וכ"ז שלא ככנסו לא"י רוב מלות אינם נוהגים ואין כאן רמון ומ"ע אלו ה' עוסקים חורה צרכים הרי שקול כנגד כולם אך ומים אין לשתות שאין משה ואהרן עוסקים עמה בחורה וע"ז נחלק עמה הצאר :

לא מקום זרע ותאכזה וגפן ורמון ומים אין לשתות הזכירו כל' המינין זרע היינו חטא ושעורה תאכזה וגפן ורמון כמשמעו ומים אין לשתות במקום שמן ודבש כדכתיב וינקחו דבש מחלב ושמן מחלמית לור אך יש לדקדק שהקדים תאכזה לגפן ובקרא מוקדם גפן לתאכזה וכן יל"ד צק' שופטים גבי הוכחת יוחס צן ירובעל הקדים ג"כ גפן לתאכזה וי"ל דתאכזה עדיף מגפן לזכרי עוה"ז אך גפן מוקדם דמשמע חלקים ואנשים שאין אומרים שירה אלא על היין והחם ציהם צן ירובעל עדיין לא חסיק אדעת' דעלים שהגפן משמה חלקים ואנשים ע"כ הלכו תחלה אלא תתאכזה החשוב ואח"כ אל הגפן והסיו חיוס משמה חלקים ואנשים וה"כ קי"ל לא קרבו נכסים במדבר א"כ אין תשיצות לגפן ותאכזה עדיף ככלע"ד :

לא מקום זרע וכו' איהא במדרש על מה דכת' צפ' האזינו ויניקו דבש מקלע ושמן מחלמית לור זהו הצאר שה' צמים שלה עטם שמן ודבש ואפשר לומר שזה מוכה מדמליס שחמרו ישראל לא מקום זרע ותאכזה וגפן ורמון ומים אין לשתות ולמה חמרו דווקא הכך שלשה מיני פירות ויש לפרש כך דרכו שחמרו צמח' פסחים דמכל שבעה המינים לא חיקר' זרע רק חטא ושעורה וע"ז חמרו לא מקום זרע כלומר ששחמרו להציא אל ארץ שבעה מינים והנה חטא ושעורה שחקקי זרע אין לבו ותאכזה וגפן ורמון ג"כ אין לבו הרי שחקר לבו חמשה מינים והקד חמתי מינים דהיינו זית שמן ודבש, ג"כ אין לבו שחמרו כל זמן שה' לבו הצאר טעמנו עטם שמן

ודבש ועכשיו שפסק הצאר ומים אין לשתות ממילא נחמר לבו כל שבעה המינים ששבעה חטא דוק :
***איתא** צק' החמומה כפל חות מ"ם מ"ם פחותה ומ"ם פחותה לרמז על מ"ם של מטה אהרן ומ"ם של צינח אהרן ומדפגם מ"ם של מטה אהרן משה היינו כאן שפגם שהכה משה הקלע צמעה כפגם ממילא חס של מילה וכשאר ילה מחיצות מילה חס שכתוב כאן יען לא האמנחם צי' ר"ת מילה חסר חס עכ"ל ופירושו נכתר ואפשר לפרש דלכאורה יש ללמוד זכות על משה שלא חטא צמה שהכה הקלע דהוא גופא לריך הצכה למה נאמר למעלה צמעה ראשון של צאר קח את חמומה והכית על הגור וצמעה השני לא לזהו להכות אלא ודברתם ועיין צמח"צ ונראה לומר דהכה ידוע מי שפוקק צמעה שמות הקדושים (או צעלי עומאה צמעה שדים) מי שהוא גדול צמעה חסונה גדולה אז אין לריך לשום מעשה והוא פועל ע"י דיבורו המעשה שרולה לעשות אצל מי שהוא פחות ממנו צמעה הוא לריך ללךך איזה מעשה צידו אצל צדיבור לצדו לא יוכל להציא מעשה לעולם ולכן נאמר צלדיקים עליונים ותבור צוור ויקס לך לכן הצאר הראשון שה' צמעה מרים שאין זכותה גדול כל כך הולך ללךך לדיבר מעשה של הכאה (וידוע דצמעה ה' כחצו עליו שם ס"ה כי מלאכיו יולה לך) ולא ה' קני' בהכרה שם לצדו רק עם מעשה אצל הצאר השני ה' צמעה משה שה' זכות צק' צדיבור לחוד לכן לא ליה להכותו והנה משה צענוותנותו הגדולה לא כלה למעט החשיצות אחרות מרים לומר שהוא חשוב יותר ממנה לכן הכה גם עכשיו הקלע וגדולה ענוה אש' שלא לשמה ומכ"ש לשמה כמלא לפ"י שאין חטא למשה בהכאה זו אך כתיב צקפדים צבי נציאות של דבורה דלס נקיצה וחכר שווין הס צמעהל החשובה מלד מעשיהם העושים אש"ה הזכר חשוב יותר ממנה שיש לו הוספת צינח קודם יותר מנקיצה כמלא שלא הולך משה לומר שגדול כוורו יותר צמעהים עושים מעשיהם עושים של אחרות מרים דלף אס שווים הס מ"מ הוא חשוב יותר ע"י צינח קודם ע"כ הולך משה לומר שכה הצריח קודם אין לו מעלה כ"כ שיהא חשוב ע"י הצריח כ"כ שלא להלריך לשום מעשה רק צדיבור לצדו לכן הכה הקלע כמלא שצוה יצן דברי הקסר הכ"ל מדפגם מ"ם של מטה אהרן וכו' ממילא כפגם ע"ם של מילה ככ"ל ודוק :

והנה לכאורה יש לומר דלכך לא כלה משה לפקוד על הדיבור לצדו ולומר שכה צינח המילה הוא הגורס כדי שלא לעורר החטא על ישראל שלא היו כימולים במדבר שפסקה להם רוח לפוכית כמו שצ"לנו שלא תחמיל הקצ"ה ספר במדבר צפ' הפסקה שה' גבאי לישראל שלא עשו במדבר

כז **וְהָלֹךְ אֲשֶׁר-בְּשַׁעְרֶיךָ לֹא תַעֲזֹבֵנוּ כִּי אֵין לֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה**
כח עִמָּךְ; מִקְצָה | שְׁלֹשׁ שָׁנִים תוֹצִיא אֶת-כָּל-מַעֲשֵׂר תְּבוּאָתְךָ בַּשָּׁנָה
כט הַהוּא וְהַנַּחֲתָ בְּשַׁעְרֶיךָ: וְבָא הַלֹּי כִּי אֵין-לֹ חֶלֶק וְנַחֲלָה עִמָּךְ וְהִגֵּר וְהִתְּוֹם
וְהָאֵלֶּמְנָה אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְאָכְלוּ וְשָׂבְעוּ לְמַעַן יִבְרַכְךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל-
כט. וַיְיָ לִצְוָה, אָרִי לִית לִיה חוֹלֵק וְאַחֲסָנָא עִמָּךְ, וְגִיזָרָא, וְנִתְמָא וְאַרְמְלָתָא דְּבִקְרוּךְ, וַיִּיכָלֵן וַיִּשְׁפְּעוּן, בְּדִיל דִּיבְרַכְנָךְ יְיָ אֱלֹהֶיךָ. בְּכָל

רשב"ם (כז) והלוי אשר בשעריך לא תעזבנו, אלא תשמחהו עמך ותיטיב לך ולוי.

(כח) מקצה שלש שנים, שנת מעשר עני.

4 י"ג רק: ותיטיב לו.

רמב"ן הקודש חמשת המינין ידועין כתבואה³², ופירוש תירוש, היין החדש אשר ישיקו היקבים³³, ויצהר, השמן אשר בהן, ואין מין אחר בכל הזרעין ובכל פירות האילן חייבין מן התורה כלל לא בתרומות ולא במעשרות, ויש ברייתות שנויות בתורת כהנים ובספרי לאסמכתות והן מוטעות. אבל הרבר המתבאר בגמרא מן התלמוד הבבלי והירושלמי ופשוטו של מקרא כך הוא, שאפילו זיתים וענבים מעשר שלהם אינו מן התורה ע"כ ושייכו תירוש ויצהר, ותהיה בזה נזרה, שכבר טעו בו מגדולי המחברים³⁴. וטעם שנה שנה, שיעזבו אותו שני שנים זו אחר זו, כן קבלת רבותינו³⁵, ואחר כך³⁶ פירש כי מקצה השלוש שנים תוציא מעשר תבואתך של השנה ההיא ותאכילו לעניים, לומר כי השנה השלישית של מעשר עני הוא. ואמר³⁷: תוציא, והנחת בשעריך, ללמד על הביעור, ושוב יבאר אותו בפרשת כי תכלה לעשר (להלן כו יב). ומדרש חכמים³⁸ בלשון עשר תעשר, עשר כשביל שתתעשר, עשר³⁹ שלא תתחסר, רמז למפרשי ימים, להוציא אחד מעשרה לעמלי תורה.

32 חטה, שעורה, כוסמת, שיפון ושבלת שועל. 33 ע"פ יואל ב כר.

34 כוונתו לרמב"ם הל' תרומות כ א שרק תרומת ירק מדבריהם. 35 ר"ה יב ב.

36 להלן פסוק כח. 37 תענית ט א. 38 תנחומא ית.

חזקוני (כז) והלוי אשר בשעריך, ולא⁴⁰ לחזור אחר לוי אחר. לא תעזבנו, כבר הזהיר עליו בעשה⁴¹ ולא⁴², וחזר כאן באזהרתו לומר לך לא תהא סבור לצאת בו ידי חובה במעשר לברו אם אינו מספיק לו.

(כח) תוציא את כל מעשר וגו', חזר והזהיר על המעשר לענין: והנחת בשעריך, תוציא את כל מעשר וגו', בשלוש⁴³ שנים תוציא כל המעשרות, כיצד, בשנה ראשונה של שמיטה מעשר ראשון ללוי מעשר שני לאכול לבעל הבית בירושלים, וכן בשנה שנייה, ובשנה שלישית מעשר ראשון ללוי ומעשר עני לחלק לעניים, כדנפקת לך: משנה שלישית שנת המעשר (להלן כו יב), שנה שאין בה אלא אחד משני מעשרות⁴⁴, וזהו מעשר ראשון, אבל מכל מקום צריך ליתן מעשר עני במקום מעשר שני, הרי לסוף ג' שנים תוציא כל המעשרות שיש לך להוציא: מעשר ראשון, מעשר שני, מעשר עני. והנחת בשעריך, במעשר שני אמרתי לך להעלותו לירושלים, אבל במעשר עני: והנחתו בשעריך.

96 ראב"ע. 97 לעיל יב ב. 98 שם יט. 99 בכור שור, 1 ספרי שם.

(כז) והלוי, לא תעזבנו, מליחן לו מעשר ראשון. כי אין לו חלק ונחלה עמך, יצא⁴⁵ לקט שכחה ופאה והפקד שאף הוא יש לו חלק עמך בהן כמוך ואינן חייבין במעשר.

(כח) מקצה שלש שנים, בא ולמד שאם השהה מעשרותיו של שנה ראשונה ושנייה לשמיטה שיבערם מן הבית בשלישית⁴⁶. (כט) ובא הלוי, ויטול מעשר ראשון. והגר והיתום, ויטלו מעשר שני שהוא של עני של שנה זו, ולא תאכלנו אתה בירושלים כדרך שנוקטת לאכול מעשר שני של שתי שנים. ואכלו ושבעו, ת⁴⁷ להם כרי שבוע, מכאן אמרו אין פוחתין לעני בגורן וכו'. ואתה מוליך לירושלים מעשרות של שנה ראשונה ושנייה שהשהית ומתודה: בערתי הקודש מן הבית (להלן כו יג), כמו שמפורש בכי תכלה לעשר (שם יב).

26 ב"ק צד א. 27 [ע"י רש"י סנהדרין יא ב שהעיר על לשון רש"י כאן שאינו מבי' ק שהרי שנינו במס' מעשר שני פ"ה מ"ז שזמן הביעור בשנה רביעית]. 28 ספרי קי.

כי מצות שלש פעמים על הזכרים⁴⁸. והאשה ההולכת למקום ראב"ע הנבחר כנשי אלקנה⁴⁹, יש להן שכר.

(כז) והלוי אשר בשעריך, והטעם על בית הלוי⁵⁰, שאתה מקבל שכר שלא תעזבנו⁵¹, רק תתן לו כפי מתנת ידך, והקרוב כי על המעשר הראשון ידבר⁵², בעבור שהזכיר מעשר שני, אמר לא תחשוב, כי תצא ידי חובה במעשר השני לבדו⁵³. וטעם אשר בשעריך, כי לאשר הוא בשערו⁵⁴ יתן המעשר הראשון. ולא יאמר יהיה עמי, ואני אוליכנו ללוי אחר, או כבר נתתיו⁵⁵. (כח) מקצה שלש שנים. זה מעשר שליש⁵⁶, ולא יוציא בשנה הזאת מעשר שני. ויש אומרים, כי יוציא שלשתם⁵⁷. והמכחישים⁵⁸ אמרו, כי מצות עשר תעשר הוא המעשר הראשון. וטעם וצרת הכסף בידך (פסוק כה)⁵⁹, עם הלוי ידבר, וכן ובכורות בקרך (פסוק כג) עם הכהן ידבר, ואין שם מעשר שני רק זה שהוא לשלש שנים⁶⁰. מקצה, תחילה, וזה של שלש שנים, יקרא מעשר עני, ואנחנו נסמוך על קבלת אבותינו⁶¹.

42 ככתוב: שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלהיך במקום אשר יבחר (להלן טו יח). 43 ש"א א. 44 היוצא מבית הלוי, כמו הכהנים הלויים. כהנים מבית הלוי. 45 שאתה מצווה לא לעזוב את הלוי מבית הלוי, ועל כך אתה מקבל שכר. 46 דיוק מן בשעריך, שבהם מקבל הלוי מעשר ראשון. ראה רש"י. 47 כלומר, אנכי זכירת מעשר שני, הזכיר גם מעשר ראשון. 48 בכ"י פריס: לאשר הוא בשערו. 49 ללוי אחר. וכך תחתנו מפני לוי שלא משעריך. 50 מעשר עני. 51 כלומר, מעשר שליש אינו במקום מעשר שני, אלא שבאותה השנה ינתנו שלשת המעשרות: ראשון ושני ושלישי. 52 הצדוקים, הקראים שהכחישו את הקבלה שהיתה ביד חז"ל שאמרו שהוא מעשר שני. ראה הערה 25. 53 לדעת המכחישים. 54 שקיימים רק שני מעשרות: מעשר ראשון, ומעשר עני. 55 שמעשר עני בשנה השלישית בא במקום מעשר שני בשנים הראשונה והשנייה, ספרי כי תבוא שם.

(י) עשר אעשרנו לך, להקריב לפניך עולה. יהיה בית אלהים, לקרבנות. (רשכ"ס: נ"י 794: ק"מ 404: א' 2343).

(יא) עשר אעשרנו לך, תימה מאי רבותיה אם יתן חלק אחד מעשרה? אלא כך אמר יעקב, אם יהיה אלהים עמדי אז אתן לו מעשר מכל דבר, אפילו מהתבשיל שהיה אוכל בכל יום יתן ממנו מעשר ואפילו מן הבנים ולוי היה עשירי. בבראשית רבה¹ שאל הגמון אחד את ר"ג יעקב אמר וכל אשר תתן לי כו' היאך עישר את הבנים שהרי י"ב הוליד. השיבו ר"ג ד' בכורות ליעקב והיינו ראובן וגד ודן ויוסף, והבכורות אינם נכנסים לדיר להתעשר, ולא ישאר לך אלא ח' פשוטים, וח' פשוטים לאו בני מעשר נינהו, השיבו ההגמון והא כתיב² אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, הרי אפרים ומנשה ב', וח' פשוטים הראשונים הרי יש לך י', השיבו ר"ג על מה שהבאת הרי לוי קדש מאותן י' ולא ישאר אלא ט', ויש שואלים למה לא השיבו ר"ג כשהקשה לו על אפרים ומנשה הרי מנשה היה בכור כדאמר³ "ויקרא יוסף שם הבכור מנשה" ואז לא היה לו לאותו הגמון מענה, וי"ל מה שהשיבו ד' בכורות היו היינו עם אלו הד' דבכורתו של ראובן נתנה ליוסף כדכתיב בדברי הימים⁴ "בחללו יצועי אביו נתנה בכרתו לבני יוסף" וכ"ש כשתעשה ראובן פשוט ישאר לך מבני יעקב ט' פשוטים, וזהו מה שהשיבו ההגמון לר"ג והא כתיב אפרים ומנשה גו' א"כ כשתקח אפרים עם ט' פשוטים דיעקב יהיו לך עשרה, והשיבו ר"ג הרי לוי קדש ולא ישאר לך אלא ט'. (מ"ז: ק"מ 404: א' 2344: רי"ם).

(1) ע, ז. (2) להלן מח, ה. (3) להלן מא, נא. (4) א' ה, א. ה, א.

(יב) עשר אעשרנו לך, אומר במדרש¹ דיעקב תקן להם לתת מעשר מממון. ובתנחומא² יש שאל מין א' לר' יהושע בן לוי אמריחו דיעקב היה אמיתי והיכן מצינו שנתן מעשר מבניו? א"ל ר' יהושע מצינו שנתן לוי והקדישו לשמים. אמר המין ומה ראה שהקדיש לוי? הלא לא היה עשירי. א"ל: יעקב הכניסם לדיר להתעשר כמו טלאים

והכניסם דרך תולדותם, וכשהוציאם נמצא אותו שנכנס ראשון יצא אחרון, וא"כ היה בנימין ראשון, נמצא שלוי היה עשירי, וי"מ שמנאם דרך תולדותם להתעשר ולא הכניסם לדיר להתעשר והניח ד' בכורות שאין חייבין במעשר דאין קדש מוציא מדי קדש כלומר אינו פוטר את האחרים והיינו ח' פשוטים ומנה אותם פשוטים נמצא שבנימין היה שמיני וחזר למנות עוד שמעון ולוי, תחת מנשה ואפרים כדכתיב³ "כראובן ושמעון יהיו לי" ונמצא לוי עשירי, ואע"ג דכתיב⁴ כי מנשה הבכור וא"כ לא היה כי אם ט' שמא מנשה לא היה בכור לכהן כי אם בשנים. (ה"ז: ל"י: וט' 48: א' 270).

(1) ב"ר ע, ז. (2) ראה ד: קרח יב. (3) להלן מח, ה. (4) שם יד.

(יג) עשר אעשרנו לך, יעקב אבינו רמז בנדרו שיתן המעשר ג"כ מבניו שנאמר עשר אעשרנו לך, לך וישא יעקב ר"ת לוי חשוב מבנימין עד לוי היו לו עשרה בנים ולוי העשירי, ונתן מעשר למקום לקיום כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. (שט' 44).

(יד) עשר אעשרנו לך, ראיתי ששאלו בתנחומא היאך נטל יעקב מעשר מבניו? והוא נדר לעשר הכל, כדכתיב "וכל אשר תתן לי" וגו', א"ל "את אמרת דאינון תריסר ואנא אמינא דאינון ארבעסר, דכתיב¹ אפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי" א"ל הוספת מים הוספת קמח, כלומר, כל שכן דקשה טפי שאין אחד פוטר ארבעה עשר. א"ל לארבע אמהות ארבעה בכורות ואין בכור חייב במעשר ואין נשאר כי אם עשר. ומקשינן ולוי למה היה מעשר והלא לא היה אלא שלישי? ויש מתרצין דרואין אנו כריסן של ארבע כאילו היה אחד, ואם היו כרס אחד צא ולמד משפופרת שפיה קצר, והנכנס אחרון יוצא ראשון דלוי הוא עשירי. (ספר הגן). (1) להלן מז, ה.

(טו) עשר אעשרנו לך, תנחומא, שאלו את ר' אליעזר האיך הפריש יעקב מעשר מבניו שאמר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך? י"ל רואין כל האמהות ככרס א' והי' שבטים כאלו

ו.

ויהיו משרתים לפני משכן וכו'. אמר גבי משכן משרתים וגבי בית המקדש אמר ויעמדו לפי שבמשכן היו עומדים על הארץ בעת שהיו משוררים ובבית המקדש עומדים על הדוכן אשר בנה שלמה המלך ע"ה על כן אמר ויעמדו שהיה להם עמידה מיוחדת על הדוכן מפרשים:

מקטירים על מזבח העולה וכו'. יש מי שפירש הא דנקט קטורת ולא הקרבת קרבן לפי שהקטורת היתה עבודה חביבה יותר מהקרבות וגם היא היתה מעשרת כמו שאמרו רז"ל. ועוד רמז שהיה קרח ועדתו מערערי על הכהונה ונענשו על ידי הקטורת כמבואר בכתוב על כן אמר כאן ואחיהם הלויים נתונים לכל עבודת משכן וכו' ואהרן ובניו מקטירים להוציא את הלויים שלא יערערו על הכהונה שלא יהיו כקרח ועדתו:

ויתנו להם את חברון וכו'. היינו בגורל ממטה בני יהודה כמו שמפרש הכתוב אח"כ: נתנו לכלב בן יפונה. על פי משה רע"ה בדבר ה' שאמר ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחרי והביאותיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורישנה:

ז.

ולבני יששכר. לפי שהיו בני יששכר בני תורה שמוריים לכל בני ישראל הוראות למופת ולאות וכתוב גבי הוראה כי יפלא ממך דבר למשפט ובאת אל הכהנים הלויים על כן סמך ליששכר לכהנים וללויים וסמך לו בנימין שהיה בית המקדש בגבולו שמשם הוראה יוצאה לישראל כן כתב בפירוש מנחת ערב. ואפשר להוסיף קצת לפי מה שכתבנו בעניותנו דאמרו רז"ל דיעקב אע"ה הפריש חומש מנכסיו כדכתיב וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך והוינן בה דמהבנים לא הפריש אלא לוי שהוא מעשר וניחא לן דגם שבט יששכר הפרישו לתורה וא"כ לוי ויששכר הם חומש וזה טעם מ"ש רז"ל לא משכחת לה צורבא מרבנן דמורה כי אם מלוי ומיששכר דהני

בני ראובן בכור ישראל. הגם דיוסף נטל שני חלקים שם הבכורה נשאר לראובן לכבוד ולתפארת יעקב אע"ה שהיה כחו וראשית אונו שלא ראה קרי פ"ד שנים מפרשים. ויש להוסיף קצת דבזה ניכר תקון אדם הראשון שהג' אבות תקנו ע"ז ג"ע ש"ד אברהם תקן ע"ז שמסר עצמו לכבשן האש יצחק אע"ה תקן ש"ד בעקידה שהכין עצמו וסבר וקביל שישחטנו אביו לעולה לה' ויעקב אע"ה תקן ג"ע במה שראובן כחו וראשית אונו והכל הולך אחר החתום ונגמר תקון אדה"ר ולזה נשאר לראובן שם בכור רמז שנשלם תקון אדם הראשון. ועוד אפשר לומר דמוכרח להיות כבוד לראובן שיהיה בכור וזוכה לשם מיהא משום דנתפרסם דיעקב חשב שהיא רחל ויהי בבקר והנה היא לאה וח"ו יסברו שהוא בן תמורה. ולא כן הדבר כי לאה בצדקתה ובטהרת לבה ורעיוניה זכתה שראובן טהור וכשר כמ"ש הראשונים ולכן הדבר מוכרח לעשות יקר לראובן כי הוא בכור לכבוד יעקב אע"ה ולאה אמנו ע"ה:

בימי יותם מלך יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל. דרך הכתוב לחשוב ירבעם מלך ישראל עם מלכי יהודה וכתבו המפרשים דהטעם דירבעם זכה לזה משום שלא קבל לשון הרע על עמוס וזה כלפי מה שאמרו רז"ל שנחלקה מלכות בית דוד על שקבל לה"ר. אהניא לירבעם שלא קבל לה"ר ודוק:

ויהוצדק הלך בהגלות וכו'. פירש המפרש ומ"ש בספר חגי יהושע בן יהוצדק הכהן הגדול יהושע בנו היה כהן גדול כשעלו בבית שני ומה שלא היה עזרא בן שריה הסופר כהן גדול ובן אחיו יהושע בן יהוצדק כיהן הטעם דיהושע עלה עם זרובבל כמה ימים ושנים קודם שעלה עזרא עכ"ל. וכן אמרו רז"ל במדרש חזית דעזרא לא היה כהן גדול. וקצת קשה על הרמב"ם ורבינו עובדיה שכתבו דעזרא היה כהן גדול הפך רז"ל ופשט הכתובים ובקונטרס ועד לחכמים דף ל"ד הבאתי דברי הרמב"ם שכתב בפשיטות דעזרא היה כהן גדול ע"ש:

בי תרי הפרישם יעקב אע"ה לתורה *). ואם כנים אנחנו בזה היינו טעמא דקראין דסמך בני יששכר ללוי. ולפי האמור יומתק גם על פי הפשט דמז הרב רבינו האר"י ז"ל בפי' כי בא לשפוט את הארץ ר"ת לאה כי משם המשפט עכ"ד ומלבד הסוד על פי הפשט שם המשפט כי ממנה יצאו לוי ויששכר. וע"פ הסוד א"ש דיעקב אע"ה הפריש לוי ויששכר לשפוט ישראל כי הם מלאה ובלאה המשפט:

ישוב ושמרון. פירש המפרש בחומש כתיב ויוב יוב הוא שמו ולפי שנתישבו ללמוד תורה דכתיב מבני יששכר יודעי בינה לעתים לכך זכה ונקרא ישוב עכ"ל ובדבק טוב כתב שהיה אליל בימיהם יוב שמו ונתרעם בנו של יששכר שקראו יוב שכינהו בשם שנקראת ע"ז ונתן לו שיי"ן משמו יששכר ולכן נקרא ישוב ושיי"ן שניה של יששכר אינה נרגשת עיין בחומש דפוס אמשט' עם חינוך פ' ויחי: **והרגום** אנשי גת. רז"ל אמרו דזה היה קודם יציאת מצרים שמנו את הקץ וטעו ויצאו בלא עתם וקרה להם זה ודרך דרש אפשר לומר לפי מ"ש רז"ל דגלות מצרים היה בעבור מכירת יוסף כמ"ש בזהר חדש בפירוש ובמספר שני הגלות ע"ש ואפשר דכך סברו בני אפרים ולכן יצאו כי הגלות הוא לשבטים לא ליוסף ולא ידעו שהגלות הוא ג"כ על גזרת בין הבתרים ועלה לכאן ולכאן כמ"ש בעניותנו בדרושים בס"ד:

ויתאבל אפרים. לפי מ"ש רז"ל דהיה זה שהרגום בתוך גלות מצרים אפרים זה לא היה בן יוסף רק שנהגו דראש השבט היו קורין לו בשם שבטם. מפרשים: **בן** בן יהושע בנו. אמרו רז"ל שלא היה לו ליהושע בן אבל בנות היו לו ויצאו מהן נביאים:

ושרח אחותם. אמרו רז"ל שיען שהיתה משוררת יוסף חי ותחי רוח יעקב ברכה

(* ואפ"ל בפי' וכל אשר תחן ל"י עשר אעשרנו לך, תיבת ל"י ר"ת לוי יששכר. (ח.צ.ע.).

שלא תמות ונכנסה בחיים לג"ע ויש לרמזו ושר"ח ר"ת ובעבור שיר רחשה חיתה: **והתיחשם** בצבא במלחמה. למדו רבותינו ז"ל שהיוצאים למלחמה היו מיוחסים שזכותם וזכות אבותם מסייעתם ואין השכינה שורה אלא על משפחות המיוחסות:

ח.

ושחרים הוליד בשדה מואב וכו'. בירושלמי פ' הערל דרשו ושחרים זה בעז שהיה משוחרר מן העונות הוליד בשדה מואב שנשא רות המואבית מן שלחו אותם שהיה משבט יהודה דכתיב ואת יהודה שלח לפניו חושים ואת בערה נשיו חש כנמר וביאר ההלכה ויולד מן חדש אשתו שעל ידו נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. ואפשר לרמז עפ"י הקדמות רז"ל והמפרשים ובקצרה וברמז יתבאר ושחרים הוא בעז לימד הלכה בשדה מואב דהנקבו מותרות וא"ש בשדה מואב דהנקבות קרקע עולם כמשז"ל. וכי תימא אם הוא המוליד איך נשא את רות והאיכא צד חשדא כעד המעיד לאשה שמת בעלה דלא ישאנה לז"א מן שלחו אותם רמז לסנהדרין בהם משפט יהודה כי ברבים הורו הוראה זו את חושים דחש כנמר ובערה נשיו שביאר דין נשים מואביות. ועוד ויולד את חדש כשחידש הלכה זו עדיין אשתו היתה קיימת וליכא חשדא. ועמ"ש בעניותנו עוד בשמחת הרגל ובקונטרס זה חומת אנ"ך בסוף רות בס"ד:

ונר הוליד את קיש וקיש הוליד את שאול. אמרו רז"ל לא זכה שאול למלוכה אלא על ידי שהיה זקנו מדליק נרות לרבים. ופירשו המפרשים דהגם דשאול צדיק גמור היה ועניו מ"מ המלכות הוא לשבט יהודה ולכן אמרו לא זכה שאול למלוכה כלומר דהמלכות ליהודה אך בשביל זקנו שהיה מאיר לרבים זכה לזה:

ט.

ופינחס בן אלעזר נגיד היה עליהם לפנים ה' עמו. אמרו רז"ל הוא פנחס הכהן ועל שלא התיר ליפתח גדרו נסתלקה שכינה

בחובות דף ס"ב

כעמ' אמה ה' כי מאסתו ויהי אכל באחרים אמה לא כחכ
ה' כי לענין מלוכה לא לכד נריך מעשים רק דנשמתי
ומדרגתו יהיו למלוכה כמו דוד הע' שהיה רגל ר'
למרכבה ונפס ארה' ר' וכו' ומוי שאינו מלך אינו נמאס
וחימא על הרב ז' איך לא חס לכבוד ר' חימא רכה י' ותר
לרדיה דר' יוסו בן זמרא לא היה מורע מלכים אלא
היה זרע. כשר כמו זרע דוד וכל ישראל כני מלכים סס
א'כ לרדיה ח' זרע אחי דוד ח' לא הוה כסוב זס
וא'כ מאי ק'ל מהירוס' דאיך לא רנו דמשפחת אס לא
ירכק עם ר' חימא ומאי קוסיא ואין להאריך כזס
והמעין בעיני ירחא ולכבו יכין.

ואיברא דמה פירש הרב חידושי אנדרות
בנמרא דהכונה יתכו ועיניו אס יס
להלית בפיוסל ומנא דח' לא יס פיוסל והכל ממספח'
יפי הוא פירוש יפה ח' נעים י' וכן ראיתי כסיטס
מקובצת לכתובות שבתוך הדברים כתוב וז' יתכו
ועיניו ולא אשכחו מירי דתרווייהו מיחסי טובא עכ"ל
והנאני שהוא כפירוש הרב מהרש"א ז'ל כחידושי אנדרות
האמור.

פסקו ליה תריסר שנין למיזל כביר רב י' עין רואה
בסוגין כל הני עובדי דמיתיה דהוו פסקו
תריסר שני למיזל כביר רב י' ינריך להבין דבר שבמכש
זה שנים עשר מה טיבו י' ומי יגיד לנו קס"ס שנים
עשר על מה ארנו הטבעי דהבאי ואמוראי כל הר
להטיב לו ידעו וברב מהרש"א ז'ל כחידושי אנדרות
יפנו כנוהן טעם לשבח גס הרב עיין יעקב ז'ל גס
הוא כחב תרי או תלתא טעמי עיין פס י'

ואורלם הרב עיר בנימין כתב דספן עונתו לשפס
חדשים ואס יס לו ר' נסים כל אחת לשפס
שנים ותלמידים יונאים שלא כרשות נ' שנים ואס יס
לו ר' נסים מניע לכל א' עינס ל'כ שנים זהו קור'
דבריו י' ועס הארין הסליחה דשלשה שנים אינו
עונה ועונתן מסכה לשבת ואיכרא כי בלכהם ילכו
ג' שנים אבל כחורתן חייבין לקיים מצות עונה ואס יס
לו ר' נסים עונת כל א' בכל חדש דעונתן הוא משבת
לשבת והדברים פשיטא אין להאריך בהם.

ואפ'שר דרך דרשורמו דתנן בן עשר למשנה
וימי שנוקני ע' שנים ומע' הסר עשר
דתנן בן עשר למשנה נפארוס' י' וחומס' הוא י'כ
ומפוס' בחרו ב'כ שנה דהוא חומס החיים שיהיה
בעסק הקורה:

(כ) א'ב דיש בשנים עשר שנה תרי"ג שבעות והוה
כנגד תרי"ג מוצית טיובי לידע הקורה שהיה
שקילה ככל התרי"ג מכות

(ג) א'כ דיש בשנים עשר שנה קמ"ח חדשי' עס חדשי'
העבור דכזה יזכו לחורה שהיא קמת דוחכי
גנפס ובזכות הקורה קמח לגוף כמ"ס אס אין תורס'
אין קמח

(ד) א'כ שנים עשר בנימט' עס הכו י'צר דענאם בטל
דהקורה מבטלת יצר הרע שהוא מכס' דנחש -

(ה) א'כ לתנן חלקי נפש רוח נשמה שכל עולס
מארבעה עולמית שהם כמספר י'כ ככח עסק
הקורה

(השס') א'כ ליחר ד' אותיו' ככל פס משמות הקרס
פלטה אהיה הויה ארני ולחרס יחוד פלס
שהם כמספר י'כ

רבי אינעםק ליה לכריה כי ר' חימא וכו' יתכו ועיניו
רבי אחי משפטיה בן אביסול ור' חימא אחי
משפטיה אחי דוד. פירס' שלא היתה בת הכאה משמע'
הונת ל'נשא לכן רבי שהיה מורע מלכים והיא לא
היתה בת מלכים י' כתב הרב עיר בנימין ז'ל וזה תופס
לסוגיו הקסה בחידושי אנדרות וכי מפני שלא היתה בת
מלכים לא היתה הנונה וכו' וגם בעיני יפלא דלא מנינו
שהיה ר' בן זמרא מורע בית דוד י' אומר אני דהכא
שהמליכו לדוד היא הקטן ואחיו הנדלים מומני נמאסו
מן המליכה וכמאמר שמואל הנביא גס כזה לא כחרס
וא'כ מעשיהם גרמו להסתרחק מן המלוכה לכך אמרו
פס'לא איכא והקפידו מן השמים שלא לזווגם יחד כי
מעשה דוד היו נדלים ממעשה אחיו אבל באמת אס
היה נמצא מורע כשר כמו זרע בית דוד אף שלא היו
מלכים כדראי ראויס לירכ' כזרע מלכים י' לרבר זה כל
ישראל בני מלכים י' אף זאת נפלאה בעיני כי כירוס'
אמר הכי אי אחא רב הונא להכא אנא מותיב ליה
לעיל מני דאיהו מיתחורא ואנא מכנימין ומפרס כפ'ת
דרכי היה מצד אמו מיהודה ואיך דקרקו מן השמים
במשפחת אס שלא לירכק עם ר' חימא דאחי עשמעא
אחי דוד י' ע'כ דכרי הרב עיר בנימין קנה בקצור י'
ובטרם יקרב אליהם ר'ק קנ'ה זה רגע ארבר
דיס להעיר כירוסלמי הלז והיא כפ'ס
שכלא'כתאי דאמר רבי אין סליק רב הונא דיש גלות'
להכא אנא מותיב ליה לעיל מינאי דהוא מן יהודה
ואנא מבנימין דהוא מן דכריא ואנא מנוקבתא ומאי
למימרא פשיטא דהוא יס לו מעלה עליו ואמאי אנטריו'
לומר הכי דאי סליק אנא מותיב ליה לעיל מינאי והיה
עקוס להביא קבת ראייה למה שפסק הרב כנה"ג ז'ל
כתוכותיו חלק י'ר שגרפסו מקרוב כס' ר'יח דמי
שהיה קבוע כעיר א' להוריה והיה חותם ראשונה
בכתבים וכפסרי כהכות וכו' ת' ח' ורונה ליטו' הקרית'
מהחכם שהיה פס והחכם שהיה פס טוען שכבר זכס
ואפי' שהת'ס פכא גדול ממנו כחכמה וכמנין כיון
שהיה החזיק אין להורידו מנדולתו ופסק שהדין עם
סחכם שהיה פס והוא יתקוס ראשון ע'ס כאורך י'לפי
זה אנטריך לרבינו הקדוש לומר דאי סליק רב הונא
פכא מותיב ליה לעיל מינאי דעל פי הדין לא היה צריך
לתת לרב הונא הקרית' שישב עליו כיון שהיה זכה וכמו
שפסק הרב כנה"ג ז'ל אומס הוא מענותותו הים
עוסה לפנים משורת הדין וכו' עליו

אמנם יס לרמח דלעולס דאס הכא מחדש הוא
יותר חכם מאשר הוא קבוע פס הדין הוא
דצריך לתת לו הקריתמה הפך הרב כנה"ג י' אף רבינו
הקדוש היה יותר חכם מרב הינא וככי הא אין לתת
לו הקריתמה והיינו דכותיה דרבינו הקדוש דהנס דמונד
הדין אין לו להקדימו דהוא רבינו הקדו' גדול ממנו
בחכמה י' ת'מ מענותותו מותיב ליה עליה

איכו הסת' אחאן לרדן לרברי הרב עיר בנימין
יהנה מ'ס דמפרס כיפה מראס דרבי לא
היה מיהודה אלא מצד אמו אין צורך לרברי הרב יפ'ת
דכן הוא מפרס פס כירוסלמי ועיין ככ"ר פ' ל'ג י'
ולעיקר הדבר מ'ס הרב עיר בנימין בסוגין דאחי
מור נמאסו מן המלוכה ומעשיהם גרמו ולכך
פס'לא איכא י' להדיח' אין דבריו הרב ז'ל כאן
מחורגין כלל דס'ו לומר שנמאסו ודוקא כאליאכ שהיה

כתא אליבא דרמב"ן (במדר פרק כו פסוק מו) דשרח לא היתה בת אשר אלא בת אשת אשר ומ"מ קראה הכתוב בת אשר וכהנה עוד ורבה, אבל לכתוב טוב להזכיר בפירוש בגט בת פלוני שגדלתה כבתו אבל במקום עיגון יש להחיר גם בסתמא.

ג.

ובדבר שבבית הספר היומי שנתייסד ע"י בני תורה ויראי השי"ת והמנהל והמורים כולם יראים ושלמים ונודעו שהרבה תלמידים הם מנכריות שנתגיירו אצל תרעפארמער ואצל הקאנסטרוואטיון שאינו כלום אם באופן שא"א יהיה להוציאם מבית הספר האם מחויבים אותן שכל פרנסתם מזה לתנח משרתם, הגה קשה לפני לומר דבר מוחלט בשעה שנוגע לפרנסתם שהוא חיי נפש ונסיון גדול בדבר שלא תזכר בהוסקים ולא ידוע לנו ממילא פרטי דינים בזה, דהא אפשר שכיון שהם מחויקים עצמן ליהודים והולכין לביה"ט ללמוד מטעם שהוא מעשה יהדות ליכא איסור, וגם אפשר מכיון שהר"ב לומר העיקר עם תלמידים שהם ישראלים כשרים ליכא איסור אף שלומדין ממילא גם תלמידים נכרים, ומשי"כ רח"ט בשם הר"ר אלחנן בחינה י"ג ע"א ד"ה אין מוסרים דאיכא לעני"ע מטעם שהעכ"ר אסור ללמוד תורה אולי על קטניהם ליכא איסור זה, וגם לא נאמר עכ"ר שלמד תורה אלא עכ"ר ששק אולי אין זה בלמוד המלמד עם חינוקות, לכן קשה לומר שמוכרחין לעזוב פרנסתן אף שהיה זה מן הראוי לעשות כן, ואם בשביל זה יתבטל כל בית הספר וילכו בשביל זה גם ילדי ישראל הכשרים לבתי ספר של המדינה שילמדו שם עניני כפירה הלא יותר טוב שלא יעזבו משרתם שלא יתבטל בית הספר, וגם אם הם יעזבו משרתן יקחו למצרים מינים וכופרים וילמדו גם אל ילדי ישראל עניני כפירה חיי ג"כ הרי אדרכה אין להם להניח משרתם, אשר על כן אין לומר דבר זה, אבל הא אפשר לתקן דאת הקטנים יגייירו כי הם א"צ קבלת מצות וגיירות ע"ד ב"ד הוא זכות להם כי מכיון שלומדים בבית דתי אצל מורים יראי שמים הרי מצוי שיתגדלו להיות שומרי תורה שלכן אף שהוא ספק הוא זכות ודאי, וגם אף אם לא יתגדלו להיות שומרי תורה מסתבר שהוא זכות דרשני ישראל שיש להם קדושת ישראל ומצותן שעושין הוא מצות העבירות הוא להם כשגגה הוא ג"כ זכות מלחיות נכרים, וזה אני חושב שיסכימו הבע"ב, וגם הגדולים מבני י"ג נמי אם יאמרו להם שצריכין להתגייר וכן תגדלות מבנות י"ב דאי יתרצו ובוז צריך להשתדל וכמובן להסביר הדבר באופן טוב ובגות שודאי ישמעו לזה.

ד.

דברי חתם סופר על מה שאר"ע ואהבת לרעך כבוד זה כלל גדול בתורה, הוא בתורה ומצות דוקא

עכ"ר אתה בעיר היא עצמה נחשבת הרוב בזה וא"כ אף רבנו דשליני עלי וסברי דאוליגן בתר הרוב אינשי ודאי מדו שאיכא רוב משליכין אף ש"מ רוב אינשי עדיפא, משום דרוב זה ברור הרוב משליכין שהוא מאומדנא בעינן אנן סהדי להוציא מידי רוב שהוא כדאי ואנן סהדי סברי שליכא מאחר שנמצא עכ"ר גם בישראליות מיפוטא שמשליכין, וטעם מחלקותם נראה דר' יהודה סובר שדנין דין הרוב אף קדם שאירע מעשה והי כדו כבר על כל היהודים שבעיר אין הם לענין הסלכת ולדותיהם בעת דוחקם שיש למיזל בתר רובא דכל היהודים שבבאן הם מרוב יהודים דבעלמא שלא ישליכו ולדותיהם בשום אופן, ורבנן סברי דאין דנין על דבר אם הוא מרוב או מהמיפוט אלא כשאירע איזה דבר למעשה איך לידון ונמצא שלא תחלט בדין עד עתה שהיהודים רבאן אינם משליכין ונעשה בהכרח ספק על התינוק הנמצא מושלך שכיון שרוב העיר ישראל נידון שהוא מרוב מאחר שאנן סהדי להוציא ליכא, ואיכא לפ"ז גם עוד רוב שהוא של עכ"ר ולמכור מסתבר שהוא בהשלכת, אף מ"מ אולי יש לחלק ולמכור שידועין שימלו התינוק בסוב ממש כאב ואם נמצאין גם יהודיות שיעשו כן בעת דוחקן יותר מלהשליך ולכן יש אולי לתוש לצי"א שהוא עד כשר ולהחזיקה בספק ישראלית, אבל על עדים פסולים אפילו ורבה אין לתוש כלל אף להוציא, ובפרט שניכרים הדברים דהרי רק מחמת שלא רצה הרב לסדר הקידושין ולהם בעצמן לא היה איכפת להו כלל מחמת שהם עבריינים אף לדברים המצוין שלכן רצו רק לרשות את הרב ורוב הרופאים שאינם שומרי תורה חשודים ליתן כתבי עדות לעשות טובה לרשות שאין להאמינם כלל אף לא לתוש להחמיר, אך אם היה נמצא בתיקים שלו באופן שניכר שלא היה יכול לעשות עתה דווא שאם היה נוסף עתה לא היה אפשר טפני המספרים ולא ניכר שום מחק במספרים הקדומים והמאוחרים אז היה זה כמובנת מוכרת שאומר אמת אבל כיון שליכא התיק אף אם היה זה באונס נמי, על-כל-פנים לא היה לן ויכחה והיינו צריכין לנאמנות שאין עזותו כלום, וכל-שכן שאומר שהשליך התיק שניכר שמשקר, ולכן אין לתוש כלל ואין להצריך גט ומותר לישא אשה אחרת, ואף אם ידענו שתתגייר בגרות כשר לא תהיה אסורה משום אשת איש, ופלא על הרב שסידר הקידושין על סמך עזותו של רופא בכתבו שדבר מצוי טובא שנותנין כתבים לרשות בשביל השלומין ובשביל טובה בעלמא למכירתם וצריכין לתחזירו שלא יארע עוד.

ה.

ולענין גם שנכתב בו שם האב על שם פי שגדלתה או שגדלו כשלא ידע שם האב ליכא קפידא כל כך, מאחר שחזוקת בשם בת איש זה וגם בתורה מצוי

סימן כז

בחור שנחלה בביצה השמאלית שלו מחמת
הזולל אם מותר לבא בקהל ואם מותר לבדוק
הזרע אם ראוי להוליד

חמשה עשר באב תשכ"ט.
לחכם אחד.

בדבר הבחור בן עשירי שנחלה בביצתו שלו כשהיה
בן ט"ו ותרומאים אמרו שהוא מפני רבוי זרע
לבטלה שתוציא מסני שהיה פרוץ מאד בחטא הגדול
הזה, ומצאו תרומאים שרק ביצה השמאלית נחלה וביצה
הימנית היא בריאה, ולאחר זמן נתקטנה ביצה השמאלית
ביותר והיא אצל רופא אחר כשעברו שלש שנים ואמר
שהביצה השמאלית נחשבה כלא היתה כלל ואין לה
צורת ביצה נארמלית והביצה הימנית נראית כביצה
ראויה אבל אינו יודע אם יש לו כח להוליד אלא כשיברר
את הזרע, ועתה הוא שב בתשובה על חטאיו הגדולים
אשר עבר וכאשר הוא בן עשרים שואל אם מותר לבא
בקהל, ואם מותר לעשות הברור על הזרע.

תנה מצד שהוא ביצה אחת השמאלית אשר לר"ת
בתוס' יבמות דף ע"ה ע"א ד"ה שאין לו מכשיר והא
בפסוקה ונתמסמסה גם לידיה אסור לבא בקהל ולא
יועיל אף כשיכרתו אח"כ כמפורש שם. אבל הגידון
כאן להתירו, הוא משום שהוא ע"י תוליי ששיטת הרמב"ם
פס"ו מא"יב ח"ט שנחשב בידי שמים וכשר לבא בקהל,
וכן מסקי האחרונים להלכה עיין בבי"ח ובב"ש סימן ח'
ס"ק י"ב, ועיין בס"ת סק"ו שכן הוא דעת עוד הרבה
אחרונים ואין לתחזיר כלל. אבל יש לחזק בזה דמאחר
דנעשה מחמת ריבוי זרע לבטלה שהוציא, שמסתבר
שכיון שהיה פורע ופרוץ לחטא זה עשה זה במשמוש
ידים בתאבר שאולי יש לתחשיב זה ע"י אדם. אבל
מסתבר דאין לתחשיב זה ע"י אדם כיון דאין הכרח
שיעשה המחלה בתביצים שיתמססו ע"י, והא הרבה
רשעים מגאפין ומצויאין זרע לבטלה שלא נחלים מה,
ולכן מה שנחלה הוא מזה תרי ביד"ש אף שבא זה
מגרמתו במעשיו. וגדולה מזה ראיתי בס"ת סק"ה בשם
סב"ר דאף מה שנפח הגיד ע"י שקשרו בגידו תוס' ועיין
נעשה נקב גמי נחשב זה ביד"ש כיון דלא עשה תוס'
בעצמו את הנקב, אלא מתגרם סעשה מתוס' נעשה
הנקב והנפוח הוא תוליי שחז' ביד"ש, ומסקין וכן כל
תוליי ע"פ הרוב באה ע"י מקרה רע והוי כביד"ש ואינו
נפסל כל שלא בידים ממש ע"י אדם, וכעין זה כתב
אח"כ בשם קהלת יעקב, וכ"ש בהא דידן ולא היה
הכרח שיעשה מחלת זו דמסמסו תביצים ע"י, שודאי
יש לתחשיב זה ביד"ש, ויש לתתירו לישא אשה
ישראלית.

דבעינני עז"ה ווא דרש ר"ע דחיד קדמין תמחין
מאד דבתורה דאי תורתו קודמת כמפורש בקידושין
דף כ"ט ע"ב שאף מלמד תורה של בנו הוא עדיף וכ"ש
מלמד תורה דאחרים, ועיין ברמב"ם פ"א מת"ת ה"ד
שפסק זה ובה"ב פסק שבנו קודם לבן בנו ובן בנו קודם
לבן חברו, וכן איכא דין קדימה בצדקה ברמ"א יריד
סימן רנ"א סעי' ג' ע"ש, ופשוט שבתורה הוא עצמו
עדיף על אחרים יותר הרבה מבצדקה, דבצדקה פשוט
שרק לחם שלו קודם לחם של אחרים אבל אם חסר
לו בשר ולחברו לחם צריך ליתן לחם לחברו ולא יאכל
הוא בשר ועיין בס"ת סימן רנ"א ס"ק ד' מפורש זה
לענין שאר קדימות וכמו כן פשוט שהוא לענין קדימת
עצמו מאחרים אף שהוא עני שצריכין ליתן לו גם
בשר, ובתורה ברור שאף מי שיועד כבר מסכת אחת
ואפילו סדר שלם הוא קודם ללמד סדרים האחרים
מלמד האחרים אף אותה המסכת, וגם בעניני עז"ה
ליכא איסור אלא רשות אם אינו פקוד נפש ממש כאו
מסתבר שאסור ואילו בתורה הוא גם אסור להקדים
תאחרים מלמד עצמו. אך ותריתי שכל ת"ח אף שצריך
לעצמו חזק גדול מאד מחוייב ללמד מקצת זמן גם עם
אחרים אף שמתבטל מתורת עצמו והבאתי ראיה מהא
דרי פרידא שלימד לתלמיד קשה חבנה שהוצרך ללמד
עמו ד' מאות וימני בעירובין דף ג"ד ע"ב אף שבזמן
הזה היה יותר טוב אם למד לעצמו היה לו שכר
גדול חי ד' מאות שנה וכל דורו הביא בזכות זה
לעז"ה, שלכאורה היה אסור דלעצמו היה עדיף, והוא
למד עמו במקצת הזמן שמחוייב לבטל מתלמודו ולמד
עם אחרים, ומסתבר לי שהוא ג"כ שיעור מעשר עשירית
הזמן שיש לו ללמד תורה ואולי יוכל לחוסיף עד
חומש וע"ע לענין חשיפור. ולענין מצוה אם הוא
חברו צריכין לקיים מצוה וא"א אלא לאחד דאי שאם
יתן לחברו יעבור על העשה לכן לא מוכן דברי תחת"ס
וצע"ג כמובנתו. ובכלל לא ידוע ענין הקדימות לחיוב
האבה, דכיון דהוא שליכא אלא לאחד ור"ע לא סבר
כבן פטורא דימותו שניהם אלא מחוייבין ליתן רק
לאחד ולחציל אחד, ממילא אף שהוא האחר ממש
שוין לו באהבה ובכל תחומים דמאי הוית דדמא
דחבראי סומק טפי דלמא דמא ידי סומק טפי כלשון
תוס' לענין שבלא מעשה אין חייב למסור עצמו
בסנהדרין דף ע"ב ע"ב ד"ה הוא. והלמד דלרעך לפי
פשוטו הוא במקום את שברוב מקראות כתוב בכח"ג
בלשון את וכן ואהבת לו כמדך דכתיב בפר' הוא במקום
אוחו, ואף שאיכא מ"ד דדריש אתן גם הלמד ידרוש.

הגני ידיו,

משה פיינשטיין

הודפס מאתר אוצר החכמה tablet.otzar.org עמוד 79

ארור מקלה אביו ואמו כו'. פירוש מלשון קל שמקניט אביו ומצער מפני שידוע שאביו ימחול לו שחש על עונשו של בן יותר מהבן, לכן אררו ע"ז. ולכן לא שביק רב לבריה למשקל מניה סילוא דלמא חביל ביה (סנהדרין פ"ד) ולמחול ליה דקאי בארור. וזה מכוון הירושלמי ריש פרק ר"א בנדרים דהכל מודים שאין מעמיד על כבוד אביו לאחר מיתה, דבחי אביו יאמר שלא איכפת ליה בנדר זה מה שאביו מצטער מניה דבטח אביו ימחול לו, מה שאין כן לאחר מותו. ולכן הכל מודים שאין מעמיד בכבוד רבו כו', דר"א סבר דגם רב שמחל על כבודו אין מחול כמו דסבר דנשיא גם כן אינו יכול למחול על כבודו דלא קבל הכוס מר"ג, יעוי' קדושין דף ל', עיי"ש והבן דמסיק דרבו הוי כמו נשיא:

ארור שוכב עם אשת אביו, ארור שוכב עם כל בהמה. לפי ששניהן בסקילה ובן נח מצווה על שניהם וכמפרש רע"ק סנהדרין נ"ח ע"כ יעזוב איש את אביו זו אשת אביו וכו'.

ארור מכה רעהו בסתר. דבגלוי יענשוהו ב"ד פצע תחת פצע כו', אבל בסתר אם יתבעהו בב"ד יכפור בו, ואי דיהיה צריך שבועה הלא מדין תורה כופר הכל פטור ומפורש בכתוב דפטור:

ברוך פרי בטןך ופרי אדמתך ופרי בהמתך.
במדרש למה הקדים פרי אדמה לבהמה לאמר לך מה פרי אדמה צריכה עישור אף פרי בטןך, וזה המילה שהוא אחד מעשרה שליטים כדאמר סוף פ"ג דנדרים, ואי דהא פרי בבהמה צריכה ג"כ עישור, אבל המילה מלבד מצותה הוא תיקון גם לגוף האדם, וכדאמר פרק יוהכ"פ וכן מאוסה הערלה כו', וכן פירש בתרומת הדשן

דמשו"ה מיחשב תיקון לשבת משום דכשהוא ערל אסור לסוכו שמן תרומה וכיו"ב, והוא תיקון לגוף האדם לבד המצוה, לכן דומה לפרי אדמה ששם המעשר טובל, משא"כ במעשר בהמה שאינו טובל, וכן במעשר שרי לנסויי ולבקש שכר כמו שאמרו בחנוני נא, עיין פ"ק דתענית, לכן תקנו בברכה על המילה לבקש שכר עליה בשכר זה א"ח צוה להציל ידידות שארינו משחת כו'. ודוק. ד"א כדאי שתכפר פרי אדמתו על פרי בטן, שהשתוקקות ישראל לאה"ק הוא לא לצורך דברים מותרים שאמרו רז"ל אתהלך בארצות החיים הלא צור וקסרי תמן שובעא תמן זולא, ורק שהן מסתפקים בדברים הכרחים, לכן בפרי בטן כדאי שיתכפרו בפרי אדמה, אבל פרי בהמה שהמה דברים שאינן נאכלין אלא לתאבון ענין מותר, לזה לא ישתוקקו אשר בצור וקסרי הוא מצוי יותר מבאה"ק:

יצו ד' אתך את הברכה באסמך. בדבר הסמוי מן העין שיתרבו האסמים כו', וברכך בארץ אשר ד' אלקיך נותן לך, היינו כמו ששנו מעולם לא אמר אדם צר לי המקום בירושלים, וזה שאם יתרבו אנשי ישראל תחזיקם הארץ ותהיא למזון ולמחיה להם, והוא שאמר וברכך בארץ, ר"ל שגם הארץ עצמה תתברך להיות יותר רחבה וגדולה מכפי שהיתה בעת הכבוש, וכמו הברכה באסמך האוסס הוא דבר המתברך כן הארץ הוא דבר המתברך:

ולא תפור מכל הדברים כו' ללכת אחרי אלהים אחרים לעבדם. בגמרא ב"ב פ"ט ברכן בשמונה מוהיה אם שמוע כו' עד לעבדם. ותמוה הא זה תנאי הברכה כי תשמע כו' ולא תסור. ונראה ברור דהך ולא תסור הוא ברכה על בטול ע"ז, היינו יצרא דעו"ג, וזה הכל בא"י וכמו שאמר והותירך ד' כו'

שלמון ביום סמום. וכן בדוד כחוב ויקרבו ימי דוד למוח ימי מלך דוד אין כחוב כלן אלל ימי דוד למס מפני שאין שלמון ביום סמום. פירוש דסים קסס לבשל סמדרם מדוע לא נכסב ויקרבו ימי יפקב למוח סלל ישראל מורס פל מדרס וסל אין שלמון ביום סמום ועביל רלסס מדור דלל כחוב ויקרבו ימי מלך דוד. פל כרחק דנמפ דפדין חי סול. וספסל יבולרו דברי סמדרם סככר לפיל סססחללו זו. דכלן כחוב וימס מלך מלריס וסיס קסס לבשל סמדרם איך כחוב מלך סל אין שלמון ביום סמום. משום סכי סמר דנלמפ ומלרפ ססוב כמס לכל כלמס סיס חי פדין וסלמ :

(ג) בתרגום יסוהן פל ססכוק ויכס סללן סמר כמדרג לספר רפיל. ים לסרס דכוונסו סול פל פי מס דלסלל כמכנס ככל מליפס סכל כמלי פסקינ כמרפס סמן ומוב וכו' וסירס רסי לכך פסור סרופס וכו' פיין סס סימב. וסנס איסל כמדרס סר אלסס מרצכ סססר סיס מד כמרב וכו'. סס כן יוכן סדרר דסיס קסס לססרנס סליך סנסיג מסס סללן לכר מד דסל סוי ככו סמלס לרלסי לוקין דחייב לכך פירס לספר רפיל דסוינו מרפס סמן ומוב :

(ג) בפסוק וילמר משס אל סי סן לא וילמינו לו (בני ישראל) ולא יתמנו בקולי כי וילמרו לא כרלס סליך סי וילמר סליו מס זס בידך וילמר משס וגו'. כססוקיס סללו רצו סדקוקיס. ויס לסרס פל פי מס דלסלל כמדרס סו יבדיל משס סלמ פריס

פל כרחק ססס סכרו דיסרג ולל יפכור. וסססל יוכן סמדרס וסי מלמר סלמלר ולא פסו ולא סממו לו פל כרחק סכרו דיסרג ולל יפכור סס כן ידפו גס כן דכרלס גס כן סדין דיסרג ולל יפכור סס כן קסס למס לי וסחיין סס סילדיס ססמל דחיו סילדיס דכל כסס גס כן סדין דיסרג ולל יפכור. ומסני מלמד ססיו מכסיקין לסס מיס ומזון וכו' וסלימריך לככוב וסחיין ללמוד זלס :

(ג) במדרש רבא וסרל סווס כי מוב מלמד סגולד מסול. ולריכיס לבינן סליך מרומ זלס כקלר. ויס לסרס פל פי מס דלסלל בירוסלמי וגס בילקוס כספר סופמיס פל ססכוק וילך יפסח ללרץ מוב וסלל לא סלך כי סס למוך ללרץ וכו' חויל לרץ מוב סול ומסני איין לפי ססיס פמורס ממפסר. וסנס איסל כמדרס רצס פרסס פקב מקיס פרי כמנך לפרי ארמסך מס פרי ארמסך לריך פיסור סף פרי כמנך לריך פיסור וס סמילס. סס כן יוכן סמדרס וסרל סווס כי מוב וסל לא מיקרי מוב סלל ססמר ממפסר וקסיס ליס סלל ארס לריך גס כן ליחן מפסר זסו סמילס וסס כן סליך כחוב מוב חיקף כסגולד. לסל סמר מלמד סגולד מסול משול משוי סכי פסיר אמרינן ביס כי מוב דלל סוי לריכין ליחן ממנו סמפסר :

(ג) במדרש וברסי וימס מלך מלריס מלמד סלמלר ומלרפ ססוב כמס. ומקסיס מנלן דילמל מס ממס. ויס לחרץ פל פי מס דלסלל כמדרס פל סככוק ויקרבו ימי ישראל למוס. חי סול סרל סול דכחוב אין

מסורת הש"ס

נר מצוה

רבינו גרשום

חזק שלמה

תורה אור השלם

פָּה: [דברים כב, יב]
תִּלְבֹּשׁ שְׁעִמּוֹנִי צִמּוֹר
עַל הַשְּׁמִינִית מִזְמוֹר

ה"ג רקיע דומה לַסִּפּוּר. דהכי
 כתיב קרא וה"ג גרסי'
 פרק כסוי הדם (חילין דף פט.) ולא
 כספריים דגרסי רקיע דומה לכסא
 הכבוד: **חותם** ש"י ט"ז. מה
 שמדמה חותם של טיט לציית שכן
 עושין לעבדים והציית מעיד על
 ישראל שהם עבדי הקב"ה כדאיתא
 פרק צמה חשה (שבת דף יז:) כצנח
 דעבדא חן: **שואל** חשבד.
 פ' ר"ת דהו י"ח מלא ויש מלאה אחיות
 בפסוק וי"מ דמה עולה צא"ת ב"ש
 מלא ובקונטרס פירש אל חקרי מה
 אלא מלאה ^(ז) כלומר שחייב ק' צרכות
 וי"מ כדי להשלים מלאה בצאומיותיה
 וכי קריית מלאה הרי כולן:
 זיל

אמר דוד ^(א) שבע ביום הללֹת
המרחץ וראה עצמו עומד ער
שזכר במילה שבבשרו נתן
שנאמר ^(ב) למנצח על השמיני
אלעזר בן יעקב אומר ^(ג) כל
בבגדו ומזוזה בפתחו הכל בר
במהרה יתק ואומר ^(ד) חונה מ
^(ה) אומר מה נשתנה תכלת מ
^(ו) יום דומה לרקיע ורקיע לכס
הספיר וכעצם השמים לטהר
רבי מאיר אומר גדול עונשו
הדבר דומה למלך בשר וד
חותם של טיט ולאחד אמר
אומר זה שאמר לו הבא לי
ברכות בכל יום שנאמר ^(ז) וער
טבי מרח וממלי להו באיספה
הן ^(ח) שעשאני ישראל שלא ע
שלא עשאני בור אמר ליה

האי אשר תכסה בה מאי עבדי ליה מיבעי
להו⁶ לכדתניא⁵ על ארבע כנפות כסותך
ארבע * ולא שלש אתה אומר ארבע ולא
שלש או אינו אלא ארבע ולא חמש כשהוא
אומר⁸ אשר תכסה בה הרי בעלת חמש אמור
מה אני מקיים על ארבע ארבע ולא שלש
ומה ראית לרבות בעלת חמש ולהוציא בעלת
שלש מרבה אני בעלת חמש שיש בכלל
חמש ארבע ומוציא אני בעלת שלש שאין
בכלל שלש ארבע ור"ש מאשר נפקא ורבנן
⁹ אשר לא משמע להו ורבנן האי⁷ וראיתם אותו
מאי עבדי ליה מיבעי להו לכדתניא וראיתם
אותו וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת
התלויה בו ואיזו זו זו קרית שמע¹⁰ דתנן
מאימתי קורין את שמע בשחרית משיכיר בין
תכלת ללבן ותניא אידך וראיתם אותו
וזכרתם ראה מצוה זו וזכור מצוה אחרת
הסמוכה לה ואיזו זו זו מצות כלאים דכתיב
¹¹ לא תלבש שעמנו צמר ופשתים יחדו⁸ גדילים
תעשה לך תניא אידך וראיתם אותו וזכרתם
את כל מצות ה' כיון שנתחייב אדם במצוה זו
נתחייב בכל מצות כולן ור"ש היא דאמר
מצות עשה שהזמן גרמא היא תניא אידך
וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'
¹² *שקולה מצוה זו כנגד כל המצות כולן
ותניא אידך וראיתם אותו וזכרתם ועשיתם
ראיה מביאה לידי זכירה זכירה מביאה לידי
עשיה ורשב"י אומר¹³ כל הזרז במצוה זו זוכה
ומקבל פני שכינה כתיב הכא וראיתם אותו
וכתיב התם¹⁴ את ה' אלהיך תירא ואותו
תעבוד ת"ר¹⁵ הביבין ישראל שסיבבן הקב"ה
במצות תפילין בראשיהן ותפילין בזרועותיהן
וציצית בבגדיהן¹⁶ ומזוזה לפתחיהן ועליהן

הָאֵל אֲשֶׁר תִּכְפֹּה בָּהּ מֵאֵי עֲבָדֵי יְיָ. לְרִצּוֹת כְּסוֹת סוֹמֵא לֹא אֵינִי מֵבִיעִי
דִּהְשֵׁתָא וּמָה כְּסוֹת לִילָה מִיִּחְיִיב כ"ט כְּסוֹת סוֹמֵא דִּישְׁנָה צְרָאִי
אֲלָל אַחֲרִים: וְלֹא ג'. דְּלֵילִית צִעֲלָת ג' פְּטוּרָה: מֵאֲשֶׁר. ^[3] רִיבּוּיָא:
זו קריאת שמע. דְּכַשְׁתִּיר ^[2] מִנֵּין שֶׁל צִיִּית קִרָּא אֵת ק"ט: בִּיּוֹן
דִּנְתִּיבִּיב בְּמִצְוָה זו. שְׁהֵאֵר הַיּוֹם
נִתְחַיֵּב בְּכָל הַמִּצְוֹת דְּרִצּוֹ מִלּוֹת נִוְהִגוֹת
צִיּוֹס ור"ש הֵאֵל לִיָּא כִּיּוֹן שְׁנִתְחַיֵּב אֲדָם
שֶׁהֵגִיעַ לְכָלל מִלּוֹה דִּהֵינּוּ י"ג שָׁנָה
נִתְחַיֵּב בְּכָל הַמִּצְוֹת ^[7] וְלִהְיֵי אֲתָם עֵיקֶר
מִילְתָּא: ור"ש הֵאֵל. דְּפּוֹטוֹר צִנְשִׁים
לֹא רִצְנָן הֵאֵל אֵיכָא נָשִׁים ^[8] חֵיבּוֹת צֶה
וּפְטוּרוֹת מִכְּמָה מִלּוֹת: שְׁקוּלָה מִצְוָה
זו. מִדְּכִתִּיב אֵת כָּל מִצְוֹת וְעוֹד
^[9] דִּלְצִיִּית צִנְמִטְרִיָּא ת"ר וְהִי קִשְׁרִים
וְח' חוֹטִין הֵרִי תר"י: רֵאִיָּה. צִיִּית
מִצְוָה לִידִי זְכִירָת מִלּוֹת: בְּתִיב
הַכָּא וְרֵאִיתִם אוֹתוֹ וּבְתִיב הַתֵּם
^[1] (דְּבִירִים ו) וְאוֹתוֹ תַּעֲבֹד. מִה
לְהֵן שְׂכִינָה אֶף כֵּאֵן שְׂכִינָה: שְׁבַע
בִּיּוֹם. תַּפְלִין צְרָאֵשׁ וְצוּרֹעַ הֵרִי
שְׁמִים וְאַרְבַּע צִיִּיִּית וּמוֹזוּה הֵרִי
שְׁבַע: הַבֵּל בְּחִיּוּק. מִכָּל וְכָל עוֹמֵד
בְּחוּקָה שְׁלָא יִשְׁטָא: הַמְשׁוּלָּשׁ.
תַּפְלִין וְלִיִּית וּמוֹזוּה: פְּבִיב יִרְאִין.
הַעוֹשִׂים מִלּוֹת וְיִחְלָסֻם מִחֻטָּא ^[2] אֵת
הַלְדִּיקִים: מִה נִשְׁתַּנָּה תַּכְלָת. שִׁיחְדו
הַקִּבְ"ה לְמִלּוֹה זו: דּוּמָה לִיָּם. שְׁנַעֲשׂו
זו נָסִים לִישְׂרָאֵל: וְרִקִּיעַ לִבְנֵי
הַבְּבוֹד. (6) ^[6] וּמִכָּה תַּכְלָת מוֹזִיר
הַיּוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא וְעוֹד נֹהֵא לִישְׂרָאֵל
שִׁיחָא ^[8] כִּסְאָא עֲלֵיהֶם שְׁנִאֲמֵר וְתַחַת
רַגְלֵי וְגו' דִּהֵינּוּ רִקִּיעַ: וּבְתִיב פְּבִיר.
וְכַסְאָא כְּחִיב סְפִיר אֲלֵמָא רִקִּיעַ
^[9] כְּצִמְחֻזָּה כִּסֵּא וְתַכְלָת לִים וִים
לְרִקִּיעַ ^[1] וְאֵין קַחוּיָן: גְּדוּלָּה עוֹנִשׁוּ שֶׁ
לְבָן ^[10]. לְמִי שְׁאִינוּ מַטִּיל צִיִּית
^[11] וְתַכְלָת: חוֹתֵם. הִיוּ עוֹשִׂים
לְצַהֲמָה וְלַעֲבֹד כְּשִׁקּוּיָן אוֹתָן לִשֵּׁם
סִימֵן עֲצוֹת: זֶה שְׁאֲמֵר לִי הַמִּלֵּךְ
הַבָּא חוֹתֵם שֶׁל שִׁיב. שְׁמִיָּה הוּא וְלֹא
הַצֵּא עוֹנִשׁוּ מִרְצוֹה: מִה ד' אֱלֹהִים
וְגו'. קִרִי צִיָּה מֵאֵלָּה: בְּשִׁבְתוֹת וְיִמִּים
טוֹבִים. לֵאלֹא מִלְּלוּ י"ח: טִרְחָ וּמִמְלָא
לָהּ. לְמֵאֵלָּה צְרָכוֹת: בְּאִסְפְּרָמְקִי
וּמוֹגְדִי. אִסְפְּרָמְקִי שְׁמִים וּמוֹגְדִי מִיָּי
מִגְדִּים שְׁטַעוֹנִים צְרָכָה: כּוֹלִי הָאֵי
נָמִי. דְּמַשְׁכַּח נִפְשָׁן לִאֵין עִם הָאֶרֶץ
לִיָּא כּוֹלִי הָאֵי נָמִי צִנְלָמָא עוֹבֵד
כּוֹכְבִּים וְאִשָּׁה הוֹאִיל וְלֹא צִנְי מִלּוֹה
יִינְהוּ שְׁפִיר מִצְרַת אֲלָל צִיר צִר
מִלּוֹת הוּא: אֱלֹא מֵאֵי מִבְּרֵךְ. לְהַשְׁלִים
ג' צְרָכוֹת דִּר"מ: דִּהֵינּוּ אִשָּׁה. לֵאשָׁה
נָמִי שְׁפַחָה לְצַעֲלָה כְּעַבֵּד לְרִצּוֹ לִיָּא
הֵינּוּ אִשָּׁה לְלַעֲנִין מִלּוֹת אִשָּׁה וְעַבֵּד
שׁוּין דְּגַמְרִינָן לָהּ לֵה ^[12] (תַּנְיָא דף 77.):
זֶל

נשעו שניהם ולא הביאו איזה מהן עונשו מרובה היו
תניא היה רבי מאיר אומר חייב אדם לברך 'מאה
שואל מעמך רב חייא בריה דרב אויא "בשבתא וביומי
אומר "חייב אדם לברך שלש ברכות בכל יום אלו
דור רב אחא בר יעקב שמעיה לבריה דהוה קא מברך
אלא מאי מברך שלא עשאני עבד היינו אשה עבד
זיל

הגהות חב"ח

(א) ריש"י ד"ה ורקיע
לכסא הכבוד ומכיר ע"י
החכלת היושג:

גליון הש"ס

גמ' ויום דומה לרקיע.
בסוכה דף לא ע"ז חוס'
ד"ה ירוק הביאו ירושלמי
דאיחא מים דומה לעשנים
ועשנים לרקיע:

שיטה מקובצת

בפתחיה: ומוזותו **[א]** מאשר כיריאו ורובנן
[ב] הלאה ללדידתו היו עבדי
 חיליה בלילה **[צ'צ'י]** הואיל
 והוא אמר נשים חירות: **[ד]**
 דכשתרע חונין של ככל
[ה] המצות. ואבן ריהטא
 כשיבי
 והוא **[ו]** ככל
 החיות: **[ז]** הנת. את ה
 ומותר **[ח]** ככה יוכר היחשב
 כשהוא **[ט]** רקיע עמרה
 דכחב כמראה אבן ספיר
 כסא: **[י]** לרקיע.
 שיהוא **[יא]** לבן
 כמצי: **[יב]** יתר מל
 מכלת שאני מצוי הסי:
[יג] לה לה מאשה:
 ר"ת לא גרים עול
 דאין **[יד]** דריש
 ותע דא"כ דריש
 חמש קשיא
 האלכתא דמקל
 כריש **[טו]** דלילה לאו דמקל
 ציצית **[טז]** לעלי גבי
 משום כסות לילה
 בעתל חמש
 כדאיתא בספר
 קיבוקין **[טז]** (דנהי)
 דמאן
 דבצירה לגלימא לא
 בעביד כלום שריא בעלת
 כסא נראה דגרסי:
 חפשי לרשי
 והאי תנא דפי"ב
 דובחים פליגי אתי. תוס'
 האחרות: **[טז]** כריש ורוקח
 לומר תלת תנאי אתי:
[טז] דהי שראל:

מִצֹּת יִי וְעֲשִׂיתֶם אִתָּם וְלֹא תִתּוּרוּ אַחֲרָי לִבְכֶּכֶם וְאַחֲרָי עֲנִיכֶם אֲשֶׁר אִתָּם זֵאִים אַחֲרֵיהֶם: (בְּמִדְבָּר טו, לט) (ג) לֹא
א וְאִתּוֹ תַעֲבֹד וּבִשְׁמִי תִשָּׁעַ: (דְּבָרִים ה, יג) (ד) שִׁבְעַת יוֹמֵם הִלָּלְתִּידָּ עַל מִשְׁפָּטִי עֲדָקְדִי: (הַחֲלֹם כוּמ, קסד) (ה) לִמְנֻצָּת
עֲשִׂמְדוּ יַגִּיד וְהַחַיִּט מִשְׁלֵשׁ לֹא בִמְהֵרָה יִתֵּן: (יִשְׁתֵּל ה, יג) (ו) תָּהָה מִלֵּאָד יִי סָבִיב לִירְאָיו וְיִחַלְּצֵם: (הַחֲלֹם לז, ח)
הַשְׁמִימִי לִטְהֹרָ: (שְׁמוֹת כד, י) (ז) וּמִמְעַל לִרְקֹעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ בְּמִרְאָה אָבִן סִפִּיר דְּמוּת כֶּסֶם וְעַל דְּמוּת הַכֶּסֶם
יִי אֱלֹהֶיךָ שֶׁלֹּא מִמְעַל פִּי אִם לִירְאָה אִתּ יִי אֱלֹהֶיךָ לִדְבַת בְּכָל דְּרָכָיו וְלִאֲרָבָה אִתּוֹ וְלַעֲבֹד אִתּ יִי אֱלֹהֶיךָ בְּכָל
לִבְּכָד וּבְכָל נִפְשֶׁךָ: (דְּבָרִים יב, יא)